

Šiame numery

Dailininko šauksmas iš Lietuvos.
Lietuvos nepriklausomybės
atkūrimas lyginamojoje
Pabaltijo istorijoje.
Aktorių Stasį Pilką atsisveikinant.
Onos Lukauskaitės poezija.
Kamerinio dainavimo koncertas.
Apie Viktorą Petravičių.
Vartant tenykštę spaudą.
Anglų novelės ataka.
Nauji leidiniai.
Mirė Agatha Christie.

Kertinė paraštė

DAILININKO ŠAUKSMAS IŠ OKUPOOTOS LIETUVOS

Pirmiausia susipažinkime:

"Žilias Vladislovas (g. 1939. V. 13 Varsnėliuose, Šilalės rj.) — dailininkas, 1958 baigė Telsių taikomosios dailės technikumą, 1964 — Lietuvos TSR Dailės in-tą (grafikos specialybė). Nuo 1964 dalyvauja respublikinėse, sąjunginėse ir tarptautinėse dailės parodose (trečiojoje ir ketvirtiojoje ekslibriso biennialėje Malborge, Lenkija, 1967 ir 1969; antrojoje grafikos biennialėje Krokuvoje, 1968; grafikos parodoje Barcelonoje, 1969). Vilniuje 1965, 1966, 1967 ir 1970 surengė individualines parodas. 1965-1966 "Vagos" leidyklos dailės leidinių redakcijos vedėjas. Nuo 1971 "Minties" leidyklos vyriausiasis dailininkas. Sukūrė lakštines grafikos darbus, iliustravo knygas, apipavidalino kino filmą "Jausmai" (1968), J. Stavinskio pjesę "Spūsties valanda" (Klaipėdos dramos teatre, 1969). Kuria daugiausia ofortų techniką. Ofortams būdinga filozofinė, potekstė, grakšti linija pasižymi ekspresyvumu, stambiomis dėmėmis.

Kūriniai: ciklai — "Vilniaus legendos" (ofortai), "Modus vivendi" (sausas adatas), "Laiptai į dangų" (pagal Sluckio romaną; lino raizginiai); iliustruotos knygos — H. Korsakienės "Laikinioji sostinė" (1961), V. Montvilos "Į saulės taką" (1963), J. Janonio "Ave, vita" (1964), J. Marcinkevičiaus "Lyrika" (1968); 2 atvirukų komplektai "Vilnius" (1967); ekslibrisai".

(Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija, III tomas, R-2. 920 psl. Vilnius, 1971 m.)

"Žilias Vladas (g. 1939 Severėnų k., Telsių aps.) dailininkas. Vilniaus dailės instituto baigė grafikos specialybėje 1964. Dirba estampinė grafikoje, iliustruoja knygas, kuria ekslibrisus. Vienas jo motyvų — senasis Vilnius (1968 išleido 18

atvirukų aplanką). Jo darbams būdingas oranmentinis stilizavimas".

(Lietuvių enciklopedija, Papildymai, XXXVI tomas, 554 psl. Bostonas, 1969 m.)

Šiomis dienomis laisvuosius Vakarus per sovietinius disidentus pasiekė žinios apie dabartinę dailininko Vladislovo Žiliaus situaciją okupuotoje Lietuvoje. Nepakeldamas politinio prievartavimo kūrybiniame darbe, dailininkas oficialiai yra pareiškęs norą išemigruoti. Ryšium su tuo buvo pašalintas iš Dailininkų sąjungos, uždrausta jam bent kur įsidarbinti, uždrausta kur nors rodyti savo paveikslus, vienu žodžiu, jau pagal KGB puikiai išbandytą metodą dailininkas su šeima pasmerktas badmiravimui.

Ryšium su tuo dailininkas Vladislovas Žilius yra įteikęs pareiškimą Lietuvos TSF Komunistų partijos centro komitetui pirmajam sekretoriui Griškevičiui. Sovietų disidentų dėka šio pareiškimo tekstas taipgi yra pasiekęs Vakarų Europą ir Ameriką, tų kraštų politines ir kultūrinės institucijas bei pavieniui meno ir mokslo pasaulio žymėjus, prašant jų paveikti atitinkamas sovietines institucijas, kad dailininkui V. Žiliui ir jo žmonai būtų leista išvykti iš okupuotos Lietuvos ir Sovietų Sąjungos. Šia prasme ir išėjimo veiksmams, ypač dailininkams, reikėtų skubiai subrusti, nes disidentų žiniomis dail. Vladislovas Žilius yra nuolat terorizuojamas, anoniminiais laiškais ir telefonu, grasinant jį nužudyti.

Toliau skaitytojams pateikiame Vladislovo Žiliaus laiško tekstą, adresuotą P. Griškevičiui.

LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATKŪRIMAS LYGINAMOJOJE PABALTIO ISTORIJOJE

VINCENTAS LIULEVIČIUS

Įžanginės pastabos

Kaip skaitytojas antraštėje pastebėjo, šiame rašinyje bus naudojamas Pabaltijo terminas. Mes esame įpratę Pabaltijo kraštu laikyti Estijos, Latvijos ir Lietuvos valstybių valdytus plotus. Tačiau į Pabaltijo sąvoką, imant truputį platesnę prasmę, įeina ir Suomija. O plačia prasme Pabaltijū gali būti vadinamos visos šalys, kurios prienai prie Baltijos jūros: be minėtų, dar Švedija ir Lenkija. Mūsų rašinyje naudosisime Pabaltijo sąvoką, apimančią Estiją, Latviją, Lietuvą ir Suomiją, nes pastaroji yra ne tik prie Baltijos jūros, bet labai daug turėjo bendrų įvykių, ypač santykiuose su Rusija.

Tur būt, nerasime tautos ir valstybės, kuri gyventų visiškai skirtingą gyvenimą nuo jos aplinkinių kaimynų. Kiekviena kaimynystė veikia šalia esančią.

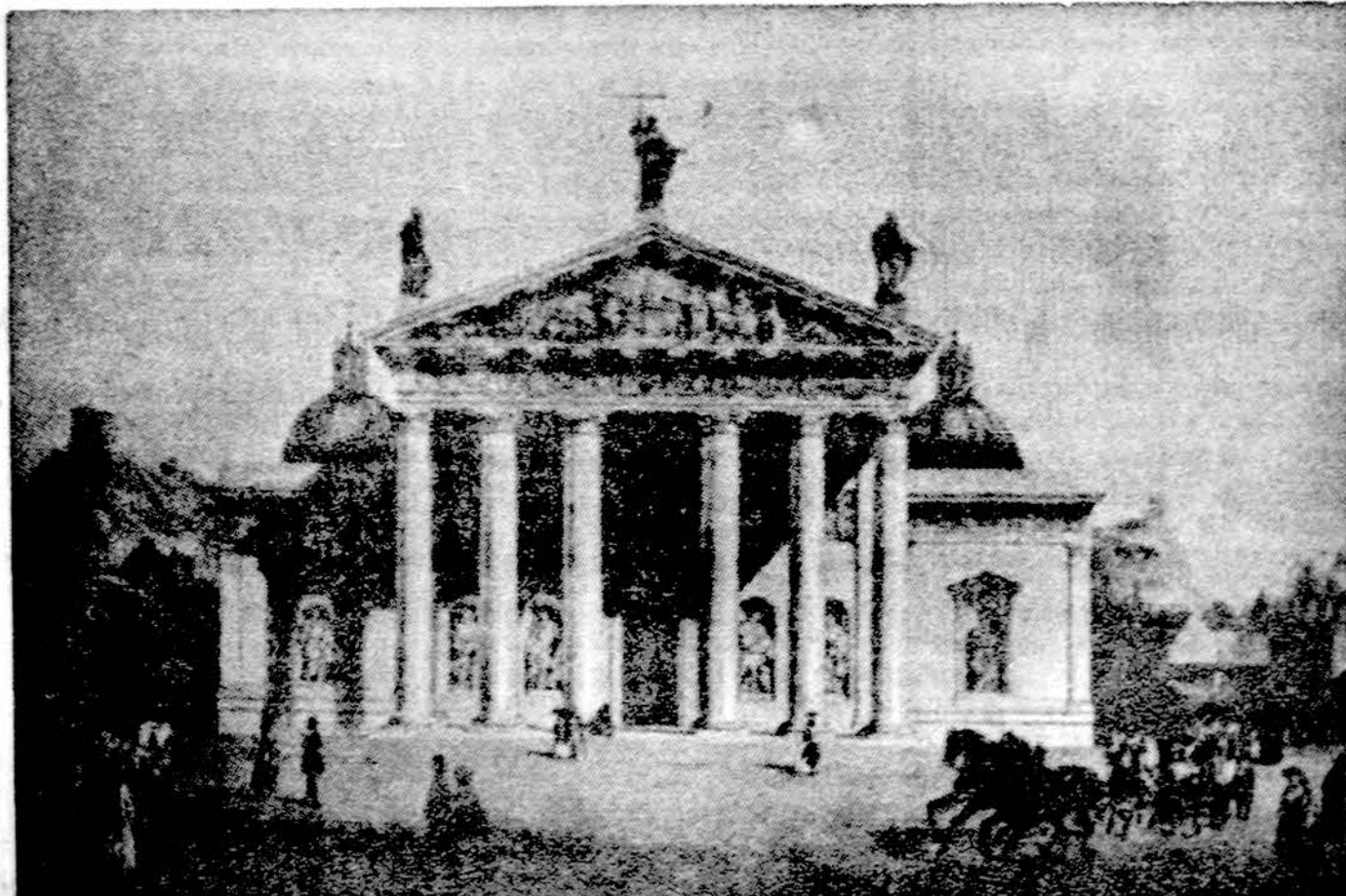
Kai kurie mūsų tautos istorijos įvykiai kartais daro nemalonų įspūdį, bet kai juos palyginai su kitų tautų tokiais pačiais įvykiais, jie pasidaro nebe tokie "baišūs". Kiti malonūs įvykiai, palyginus juos su kitų tautų tokiais pačiais įvykiais, įgauna dar didesnę reikšmę. Kadangi Lietuva yra Pabaltijyje, kur yra taipgi Estija, Latvija ir Suomija, tad Lietuvos istorijos įvykius lyginsime su minėtų valstybių įvykiais, kad matytume įvykių kilmę, jo išsivystimą ir lengviau suprastume jo vertę.

I. XIX a. pastangos

Lietuvių tauta, pradėjusi valstybinį gyvenimą IX a., jau aiškiai suorganizavusi savąją valstybę XIII a. pradžioje (sutaris su Volinija pasirašyta 1219), išaugusi iki didžiulės imperijos Vytauto Didžiojo laikais (1392-1430), susijungusi su Lenkija pradėjo silpnėti. Galop priešo prie to, kad kaimyninės valstybės Rusija, Prūsija ir Austrija per tris (1772, 1793, 1795) dalijimus Lietuvą ir Lenkiją pasidalijo. Lietuvos didžioji teritorijos dalis atiteko Rusijai, Užnemunė — Prūsijai ir už Bugo buvusios žemės — Austrijai.

Prūsijai pralaimėjus karą prieš Napoleoną, iš Prūsijos Užnemunė ir iš Austrijos užbuginės žemės buvo atimtos ir prijungtos prie 1807 įkurtos Varšuvos kunigaikštijos. Vienos kongresė E Varšuvos kunigaikštijos buvo padaryta Lenkijos karalija ir atiduota Rusijos globai. Tuo būdu visos Lietuvos žemės atiteko Rusijai.

a. Kitų Pabaltijo tautų būklė. Lietuvių tauta buvo laimingesnė už kitas kaimynines Pabaltijo tautas. Lietuviai buvo įsikūrę valstybėje, gyvavusiai daugiau šešis šimtus metų. Kaimyninės estų, latvių ir suomių tautos to neturėjo. Latviai pirmą sykį savo valstybę sukūrė tik I Pasaulinio karo pabaigoje. Latvių pradžioje užvaldė vokiečiai (kalavijūčiai), vėliau (1561) — Lietuva, o po Liublino sutarties (1569) juos

Istorinė lietuvių tautos šventovė — Vilniaus katedra su Gedimino kalno piliimi (kairėje). Šventovė šiuo metu rusų-bolševikų yra paversta dailės galerija ir koncertų sale. Klasikinio stiliaus katedra yra lietuvių architektų Lauryno Stukos-Gucevičiaus (1753-1798) kūrinys. Čia regimas vaizdas yra sena 19 amž. pradžios litografija.

valdė Lietuvą ir Lenkiją. Vėliau Latvijos dalis (Vidžemė) pateko Švedijai. Ji valdė 90 metų, kuriuos latvių istorija laiko šviesiausiu laikotarpiu. Paskui latviai pateko Rusijai. Rusija latvius paverė trim etapais: Didžiajame šiaurės kare (1710) užėmė Vidžemę, per pirmąjį padalinimą gavo Latgalą, o per trečiąjį (1795) — Kuršą su Žemgalą. Taip latviai atsidūrė Rusijos valdžioje.

Estai savo valstybę pirmą sykį įkūrė irgi I Pasaulinio karo pabaigoje. XIII a. pradžioje (1219) Danijos karalius Valdemaras II išsikėlė Estijos žemėje su didele kariuomene

ir įsikūrė senoje estų pilyje, kuri nuo tada buvo vadinama Tallinnu (Taani — danų, plius Linn — pilis). Danai užvaldė šiaurinę Estijos dalį, o pietinę (1227) pateko Kalavijūčių ordino valdžion. Po Ordino suirimo (1561) šiaurinė Estija pasidavė Švedijai, o pietinė — Lietuvai. Po 1569 Lietuvos sutarties su Lenkija, ją valdė Lietuva ir Lenkija, kaip kondominiumą. Vėliau (1625) Švedija užėmė visą Estiją, išskyrus Saaremaa (Ozel) salą, kurią (1645) švedai iš danų nupirko. Šį laikotarpį estai prisimena, kaip senus gerus švedų laikus.

Švedijos Karalius Erikas ir vysk.

Henrikas, pagal anų laikų įsitikinimus, XII a. platindami suomių tarpe krikščionybę, trijuose kryžiaus karuose suomių nugalėjo ir prijungė prie Švedijos karalystės. Švedų valdžioje suomių išbuvo iki XIX a. pradžios. Tuo būdu suomių anksti pateko į Vakarų kultūros orbitą.

Per ilgą švedų valdymo laiką suomių švedėjo, ypač miestiečiai ir didikai. Žymi suomių didikų dailės kėlėsi į Švediją gyventi. Tačiau suomių, nors švediška kalba, XVIII a. pradėjo reikštis patriotiškai ir kultūriškai kilti.

(Nukelta | 2 psl.)

Žiliaus pareiškimas Griškevičiui

Lietuvos TSR Komunistų Partijos Centro Komiteto Pirmajam Sekretoriui Griškevičiui

nuo dail. Vladislovo Žiliaus,

s. Juozapo, gyv. Vilnius, Slucko 13-9, tel. 753-777.

1975 m. spalio 27 d. aš ir mano žmona Ida Žiliuvienė, pagal

Vladislovas Žilius

ir "Vilniaus legendų" (žiūr. Kertinė paraštė)

jos tikrojo brolio iškvietai iš Izraelio, pateikėme dokumentus LTSR VRM Vizų ir Registracijos Skyriui, prašydami leisti mums emigruoti į užsienį. Ryšium su tuo mane pašalino iš Dailininkų Sąjungos narių bei teisės bet kur įsidarbinti ar gauti darbą pagal sutartis.

Mano, kaip dailininko, kūrybinio darbo rezultatas (įskaitant nuo 1965 m. iki šios dienos) buvo "pripažintas" formalizmu(?), neatitinkančiu vadinamojo "socialistinio realizmo" reikalavimų principų.

Visas mano kūrybinio darbo laikotarpis buvo lydimas slogia valdžios taikoma man moraline ir materialine diskriminacija bei izoliacija nuo visuomenės, draudžiant man eksponuoti savo paveikslus oficialiose parodose kaip Lietuvoje, taip ir užsienyje. Mano kūrybos vertinimas priklauso nuo asmenų, užimančių valdininkiškoje hierarchijoje aukštesnius postus, bet menų vertinimo srityje neturintį dažnai elementariausių kompetencijų. Tokia mano kūrybos profanacija bei bendras kultūrinio gyvenimo prievartinis provincializmas ir stagnacija prisivertė mane galutinai suabejoti mano tolimesnės perspektyvos egzistencijos tikslingumu Lietuvoje.

Kaip žmogui ir dailininkui svetima man yra ir sunkiai lo-

giniai suprantama vadinamoji "socialistinio realizmo" formulė, savo esmėje reiškianti kūrybinio žmogaus talento suvulgarinimą ir kūrybos pavertimą amatu. Kūrybos pradinių ir užbaigiamųjų receptų "socialistinio realizmo" metodas pateikia nerasta, bet jau iš anksto dogmatiškai suformuluotą siaurą leistinų ir draudžiamų per teikiamų kūrybos procese temų, reiškinų ar tai daiktų sąrašą. Ir ne tik vaizdavimo temų pasirinkimo apribojimą numato "soc. realizmo" formulė, — ji griežtai reikalauja ir vizualinės išraiškos formos niveliacijos.

Matyt, giliai visoje mano prigimtyje glūdi protestas prieš žmogaus prievartinį — mašininių kūrybinės sąmonės programavimą pagal primestinį šampą, pasireiškiantį žmogaus kūrybinės subjektyvios individualybės sunaikinimu, kada būtent tas subjektyvusis individualumas ir yra ta tikraja, fundamentaliąja kiekvieno kūrėjo verte.

Nesugebu pajungti savo pasaulėjautos pagal bolševikinės kareiviškos muštos taktą ir atsisakau pagal tą muštą reikšti savo pasaulėjautą plastine vizualine forma.

"Socialistinio realizmo" formulė ir ją atstovaujantys oficialūs asmenys Lietuvoje (dar aukštesnės biurokratinės hie-

rarchijos paskirti tai formulė ginti bei rūpintis jos įgyvendinimu) suvulgarina pačią kūrybos esmę, siekdami pritempti dirbtinai kartais ją iki laudinio primityvo lygio, tuo sudarydami sąlygas klestėti kūrybos ir gyvenimo faulsiui, siekdami suprovinciualinti ir taip giliai provincialų (dėl pasaulinės informacijos trūkumo bei kūrybinio sarakinškumo niveliacijos) mūsų bendrą kultūrinio gyvenimo pasireiškimą.

Kaip žmogus, gyvenantis mūsų laikmetyje, manau, turiu bendražmogišką teisę pasiilkti sau mąstymo laisvę, laisvą pasaulio suvokimą aplamai, ir mane supančios aplinkos konkrečiai, ir noriu nevaržomas iš šalies stropių socializmo administratorių, perteikti savo paveikluose ar bet kuriose kitose plastinės subjektyvios individualybės sunaikinimo, kada būtent tas subjektyvusis individualumas ir yra ta tikraja, fundamentaliąja kiekvieno kūrėjo verte.

Lietuvos TSR emigracinės komisijos uždraudimas man su žmona emigruoti į užsienį, pateikiant formulotę, jog dalis mūsų giminių lieka Lietuvoje, — yra nerimtas, kadangi mes sudarome atskirą šeimą, niekas iš mūsų giminių neprieštaravo mūsų išvykimui, ir todėl mes

(Nukelta | 2 psl.)

LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATKŪRIMAS LYGINAMOJOJE PABALTIO ISTORIJOJE

(Atkelta iš 1 psl.)

Svedijos ir Rusijos (1808 - 1809) kare Suomija atiteko rusams. Nors ji buvo prijungta prie Rusijos, tačiau gavo autonomiją su savo valdžia. Ji buvo vadinama didžiąja kunigaikštija, su Rusijos caru — didžiuoju kunigaikščiu priklausė. Suomijai teko išbūti Rusijos imperijos sudėtyje daugiau kaip šimtą metų.

Taigi visos keturios Pabaltijo tautos XVIII a. pabaigoje ir XIX a. pradžioje buvo Rusijos okupuotos.

b. Sukilimai. Napoleonas, norėdamas turėti Europą savo valdžioje, ryžosi užkariauti Rusiją. 1812 per Lietuvą įsiveržė į Rusijos valstybę. Lietuviai džiaugsmingai sutiko Napoleoną, nes puoselėjo viltį atkurti Lietuvos valstybę. Napoleonas lietuvių norą patenkino — paskyrė Lietuvai valdžią. Jaunimas stojo į Napoleono kariuomenę. Tačiau viltys labai greitai sudužo. Napoleonui pralaimėjus prieš rusišką šaltį, Lietuvą vėl okupavo rusai. Nieko gera nedavė ir 1831 sukilimas, kuris baigėsi pralaimėjimu. Tik didesnę priešpūdą atnešė ir vėliau buvęs 1863 sukilimas.

c. Baudžiavos nusikratymas. Vakarų Europoje baudžiava jau seniai buvo panaikinta, o Rusijoje ji dar klestėjo Estijos dvarininkai pravedė baudžiavą naikinančius įstatymus (1811). Caras juos patvirtino (1816), ir baudžiava buvo panaikinta. Estus baudžiavą naikino atleidę be žemės. Tada estai pasidarė dvarų žemių nuomininkai, mokėdami žvę už valdomą žemę. Dėl šios padėties kilo (1841) valstiečių neramumai. Valstiečiai kreipėsi į rusų dvasininkus, prašydami užtarti. Pravoslavai dvasininkai tą estų nuotaką panaudojo pravoslavijos plėtimui. To sąjūdžio pabaigoje atsirado 46 estų pravoslavų parapijos, turinčios 65,000 narių. Po šikiluso bruzdėjimo žvę buvo panaikinta (1848). Estijoje prievartos darbas buvo panaikintas 1868.

Lietuvių žemę irgi valdė dvarininkai. Valstiečiai kėlė neramumus. 1765 prasidėjo neramumai išplėtę po visą Vidurinę. Vėliau pasikartojė vėl (1784, 1797, 1802) nauji neramumai. Lietuvių seimas baudžiavą panaikino 1818. Caras kitais metais patvirtino baudžiavos panaikinimą, bet žemę paliko dvarininkams. Valstiečiai buvo nepatenkinti, todėl (1841) vėl bruzdėjo. Rusijos caras Aleksandras II 1861 įsakė žemę palikti valstiečiams. Valstiečiai jau gavo, bet turėjo per ilgą laiką išsipirkti, žemės bankui pagelbstint.

Lietuvoje baudžiavos panaikinimą caras Aleksandras II paskelbė 1861. Valstiečiai buvo atleisti su žeme, kurią turėjo išsipirkti per 40 su puse metų išperkamosiomis mokesčiais. Tuo nepasitenkinimas ir dar noras atkurti savąją valstybę sukėlė 1863 sukilimą. Tik po šio sukilimo valstiečių būklė buvo pagerinta, atleisti juos nuo išperkamosios mokesčių.

d. Spaudos ir kalbos draudimas. Po 1863 sukilimo rusai griežtiau Lietuva rusinti. Viena iš priemonių — uždraudimas lietuviams naudoti lotyniškais raidėmis lietuvių spaudą. Lietuviai nenusiėjo: spausdino lietuviškas knygas Prūsijoje bei Jungtinės Amerikos Valstybėse ir slapta gabeno į Lietuvą. Kietą kovą užtruko beveik 40 metų. Rusams teko nusileisti: 1904 leido vėl spausdinti lotynų raidėmis raštus.

Latvijoje spaudos draudimas tebuvo tik dalinis. Draudė spausdinti lotyniškais raidėmis tik latgaliečių katalikus. Latvijoje pradžioje rusai rėmė vokiečių dvarininkais ir tik XIX a. žemė rusifikacijos. Rusų švietimo ministerija (1885 - 1889) perėmė savo žinion visas mokyklas ir vokiečių dėstomąją kalbą pakeitė rusų kalba. Taip pat (1888) įvesta rusų kalba teismuo-

se ir įsakytą laikyti rusų įstatymu.

Kai Rusijoje prasidėjo panslavinizmo judėjimas, Estijoje vokiška įtaka sumažėjo. Po 1882 rusai įvedė savus įstatymus ir aukštesniuose teismuose bei miestų tarybose rusų kalbą. Ir visose mokyklose įvesta rusų kalba, išskyrus pradžios mokyklas I skyryje. Nuo 1886 visos mokyklos paimtos rusų švietimo ministerijos žinion. Universitetas 1893 buvo uždarytas caro įsakymu ir atidarytas kaip rusų akademija Universitetas Yurievensis vardu.

Prasidėjo persekiojimas lietuvių Bažnyčioje. Buvo platinama stačiatikiybė. Greitu laiku (1893 - 1903) buvo įsteigtos 18 stačiatikių parapijų. Jei kas iš stačiatikių pėreidavo į liuteronus, smarkiai valdžia reaguodavo. Už jaunuolius baudavo tėvus.

Rusai atleido tuos mokytojus, kurie nekalbėjo rusiškai. Tada tėvai neleidė vaikų į mokyklą, kadangi valdžia nesuprato rusiškai kalbančių mokytojų. Analfabetizmas labai greit kilo. 1901 naujokų tarpe buvo 20 proc. nemokančių skaityti, kai 1886 tebuvo tik 2 proc.

Suomijoje vis dėlto pasiliko didėlė įtaka švedų. Prasidėjus suomių tautiniam judėjimui, rusai nesipriešino, norėdami tuo atsverti švedų įtaką. Tiesa, vienu tarpu (1850) rusai buvo uždraudę ir suomiams spausdinti suomių kalba visas knygas, išskyrus religines ir ūkines, bet po dešimties metų draudimą atšaukė. 1863 rusai pažadėjo suomių kalbos teises sulyginti su švediškomis per dvidešimt metų teismuose ir valdžios įstaigose.

Tarp kitko, įdomu pastebėti, kad rusų valdžia 1876 uždraudė ukrainiečiams vartoti savo kalbą mokyklose ir spausdinti knygas bei žurnalus ukrainiečių kalba.

2. Laisvės priešaušryje

1905 Rusiją sukrėtė generalinis streikas ir revoliuciniai bruzdėjimai. Tais pačiais metais ir Lietuvoje įvyko sukilimas, kuris reiškėsi monopolio daugybe, keitimu valstiečių raštininkų ir rusų mokytojų lietuviškus. Drąsus žygis — suorganizavimas 1905.XII.4-6 Vilniaus seimo, kuriame susirinko daugiau kaip 2000 atstovų, todėl vadinamas Didžiuoju Vilniaus seimu. Tas seimas pareikalavo Lietuvai autonomijos ir mokyklų lietuvių kalba.

Sukilėlius rusų valdžia smarkiai baudė: kiso į kalėjimus, trėmė į Sibirą. Baudžiamieji būriai šaudė sukilėlių namus.

Ši revoliucija gyvai pasireiškė ir Latvijoje. Sudėginta daugiau kaip šimtas dvarų, buvo daužomi monopoliai, deginami valsčių archyvai. Carui 1905.X.30 manifestu pažadėjus daugiau laisvės ir konstituciją, latviai, valsčių atstovai, suvažiavo 1905.XI.19-20 Rygoje ir nutarė sudaryti savo savivaldybes, sušaukti mokyklas, reikalaoti steigiamo seimo ir Latvijos autonomijos. Latvių šiame sukilime nukentėjo apie 3000 žmonių, tačiau

Estijos sostinė — viduramžių Talino detalė

Senoji Latvijos sostinė Ryga

laimėjo šiek tiek laisvės kultūrinei veiklai.

1905 sausio mėn. prasidėjęs Pėtersburge streikas ir revoliucinis judėjimas greitai persimetė į Estiją. Estai reikalavo laisvės kalbai, spaudai, susirinkimams ir kt. To sukilimo metu 1905.XII.10 Tartu mieste įvyko visuotinis liaudies atstovų kongresas.

Estų sukilimas buvo žiauriai numalšintas. Pradžioje buvo sušaudyti ar pakarti 328 estai. Paskui tribunolas per pusantų metų pasmerkė 700 mirti, kitus 700 pasiuntė į kalėjimą ar Sibirą, 2652 — į lengvesnę tremtį. Tačiau leistos privoios estų kalba mokyklose bei pripažinta estų kalba pirmuose dviejuose skyriuose.

Lygiagrečiai estų pastangoms, rūpinantis tautiniais reikalais, pradėjo tuo pačiu keliu eiti ir vokiečiai: kurti vokiškas mokyklas, draugijas, skaityklas, literatūros draugijas ir agrarines lygas. Vokiečių dvarininkų rusai nepersiejojo po 1905 sukilimo, nes dvarininkai prisidėjo prie jo numalšinimo.

Carui Nikolajui II pradėjus Suomijos rusifikaciją, suomių vieningai priešinosi. 1905 sukilimas pasireiškė ir Suomijoje. Suomiai išsireikalavo iš caro gražinti jų turėtą konstituciją, parlamentą vietose turėto seimo, kurį renkant, suomiai suteikė teisę balsuoti ir savo moterims (pirmoji šalis Europoje ir antroji visame pasaulyje).

3. Paskelbė nepriklausomybę

I Pasaulinis karas (1914-1918) Lietuvai atnešė naują okupantą. 1915 rudenį rusus pakeitė vokiečiai. Nors vokiečiai labai spaudė lietuvius, tačiau lietuvių stengėsi rūpintis savąja tauta. Po ilgų pastangų vokiečiai leido lietuviams sušaukti Vilniuje konferenciją, kuri įvyko 1917.IX.17-23. Vienbalsiai buvo priimta rezoliucija, reikalaujanti Lietuvai nepriklausomybės. Tam nutarimui įvykdyti buvo išrinkti 20 asmenų taryba. Po visokių bandymų susitarti su vokiečiais, Lietuvos taryba, nusivylusi vokiečiais, 1918.II.16 paskelbė Lietuvos nepriklausomybę.

Po nepriklausomybės paskelbimo krašte niekas nepasikeitė, nors Wilhelmas II tą paskelbimo aktą pripažino, bet su konvencijomis (kurios Lietuvą beveik prijungia prie Vokietijos). Vokietijoje vėl kilo visokių sumanymų Lietuvą sujungti su Prūsija ar Saksonija. Kad to išvengtų, Taryba pakvietė 1918.

VII.11) nepavojingą Wuertembergo kunigaikštį Urachą Lietuvos kariuomėi, bet vėliau tas klausimas buvo užmirštas.

I Pasaulinio karo metu Latvija ilgai buvo padalyta tarp vokiečių ir rusų. Vokiečiai Rygą užėmė 1917. XI.3, o visą Latviją — 1918.II. Vokiečiams užėmus, latvių pabėgo į Rusiją apie 800,000. Juos globojo Centrinis komitetas Petrograde. Politinis latvių veikimas vyko, prisiliejus prie minėto komiteto ir IV dūmos latvių atstovų.

Rusijoje carą nuvertus, Vidurinėje ir Latgalijoje buvo išrinktos krašto tarybos. O Kuršo ir Zemgalos pabėgėliai irgi sudarė tarybą. Tada iš tų tarybų, organizacijų ir politinių partijų buvo sudaryta Tautinė taryba, kuri 1917.XI.17-19 Valkoje priėmė deklaraciją, išreiškiančią latvių teisę į nepriklausomybę.

Vokiečiai ruošėsi Latviją kolonizuoti. Vokiečiai dvarininkai prašė karinį vadovybę Estiją ir Latviją prijungti prie Vokietijos (o Lietuvos lenkai dvarininkai prašė kanclerį Lietuvai prijungti prie Lenkijos). Vokiečiams besirušiant Brastos deryboms su bolševikais, buvo Rygoje sušaukta 1917.XII.2 konferencija, kuri nutarė susijungti su Vokietija. Po Brastos taikos pasirašymo vokiečiai jau buvo pradėję Estijos ir Latvijos žemių kurti Baltijos kunigaikštiją. Tik pralaimėtas karas sutrukdė šiuos vokiečių planus.

Karo pabaigą dieną (1918.XI.11) Anglija pripažino Latviją de facto, nors Latvijos valstybės dar nebuvo. Tik už savaitės Tautinė taryba 1918.XI.18 iškilmingai paskelbė Latvijos nepriklausomybę.

Po 1917 kovo revoliucijos Rusijoje Estija ryžosi gyventi autonomiškai ir išrinkti seimą. Estai suorganizavo savo kariuomenę, buvusią Rusijos kariuomenės sudėtyje. Estų Tautos taryba susirinko 1917.VII.14 ir nutarė žemę nusavinti ir atiduoti darbininkams, privačias mokyklas panaikinti ir įsteigti tik valstybines estų kalba, Estija — laisva šalis federacijoje su Rusija. Tačiau 1918. II.24 paskelbė Estijos nepriklausomybę.

Nepriklausomybės idėja Suomijoje jau buvo gyva. Todėl po Rusijoje įvykusios 1917 kovo revoliucijos 1917. XII.6 suomių senatas ir landtagas paskelbė Suomiją nepriklausoma respublika.

4. Karas dėl nepriklausomybės

I Pasaulinio karo pabaigą dieną (1918.XI.11) Lietuva sudarė laikiną vyriausybę Vilniuje. Labai greitai jai teko keltis iš Vilniaus į Kauną. 1918.III.3 rusai su vokiečiais pasirašė Brastose taikos sutartį, kuria rusai atsisąžėdė Estijos, Latvijos, Lietuvos, Suomijos ir Ukrainos.

Bolševikams nepriklausomos Lietuvos organizavimas negalėjo patikti, todėl Sovietų Rusija Lietuvą paskelbė tarybine respublika, 1918.XII.8 sudarė jai vyriausybę su Kapsuku Micevičium priekakyje ir pasiuntė su raudonąja armija Lietuvos okupuoti.

Raudonoji armija įsiveržė į Lietuvą iš rytų ir iš šiaurės. Iš rytų įsibrovė bolševikinė Pskovo divizija ir užėmė (1918.XII.22-23) Zarasus, Švenčionius, Uteną ir nužygiavo Vilniaus kryptimi. O iš šiaurės (Latvijos) — internacionalinė divizija (1918.XII.27) užėmė Rokiškį. 1919

pradžioje (1.5-6) rusai bolševikai jau užėmė Vilnių, tad nepriklausomos Lietuvos vyriausybė teko persikelti į Kauną, kuriame dar laikėsi vokiečių kariuomenė.

Lietuvos kariuomenė buvo vos pradėta organizuoti. Jaunimas pradėjo rinktis į numatytus punktus ir sieti į kariuomenę. Iki susiorganizuoto kariuomenės, kūrėsi partizanų būriai, patys apsirūpindami ginklais ir kitais karui reikalingais dalykais. Kai buvo suorganizuoti didesni junginiai savos kariuomenės, dar pasikvietus saksų savanorių taltkon, pradėta bolševikai stumti lauk iš Lietuvos. Iki rugpjūčio pabaigos rusai bolševikai jau buvo išvargę už Dauguvos. Karas buvo baigtas Maskvos sutartimi 1920.VII.12.

Latvija 1918.XI.17 sudarė laikiną vyriausybę. Tačiau ir Latvijai teko greit griebtis ginklo prieš dvi bolševikų rusų ir latvių (irgi bolševikų) brigadas, kurios įsiveržė į Latviją 1918.XII.3. Kai 1919.I.3 raudonarmiečiai užėmė Rygą, Latviją paskelbė sovietine respublika. Buvo sudaryta komunistinė vyriausybė. Latvijos nepriklausomybinių vyriausybė pasitraukė į Liepoją, kurią dar saugojo vokiečių kariuomenė. Čia skubiai suorganizuotas latvių batalionas. Bolševikai greit užėmė visą Latviją, išskyrus plotą apie Liepoją ir prie Estijos sienos ties Valka. Latvijos vyriausybė teko du mėnesius išbūti laive.

To dar neužteko. Dar atsirado viena komplikacija. Kadangi vokiečiai nenorėjo iš Latvijos (kaip ir iš visos Pabaltijo) išsitraukti, tad jie sudarė kitą, sau palankią, Latvijos vyriausybę. Tuo būdu Latvioje atsirado trečioji vyriausybė. Nepriklausomybiniams reikėjo daug apdairumo ir didelių pastangų, siekiant nepriklausomos Latvijos. Su vokiečių ir estų pagalba bolševikus pavyko atstumti nuo Rygos. Nepriklausomos Latvijos vyriausybė 1919.VII.6 grįžo į Rygą. Kovų metu latvių kariuomenė išaugo iki 24,000 karių, ginkluotų britų ginklais.

Bolševikai Rusijoje rinkimus į Steigiamąjį seimą pralaimėjo. Jie gavo mažiau kaip trečdalį atstovų, todėl pirmojo posėdžio metu (1918. I.8) seimą jėga išvaikė. Estai, norėdami išsigelbėti nuo bolševikų įsijalėjimo Estijoje, pakvietė vokiečius. Sie 1918.II.25 jėga į Talliną į Estiją pabėgė savo valdžios. Nors Estija tarp bolševikų pasitraukimo (II.23) ir vokiečių atėjimo (II.25) vasario 24 d. buvo paskelbusi nepriklausomybę, vokiečiai laikinosios vyriausybės nepripažino ir jos suorganizuotą kariuomenę paleido. Vokiečiai projektavo įsikurti Pabaltijje, todėl estus valdė labai kietai, tarsi savo priešu.

Po (1918.XI.9) perversmo Vokietijoje ir po (XI.11) paliaubų vokiečių karinė valdžia pradėjo minkštėti. Tuo pasinaudodami, bolševikai pradėjo perimti Estijos valdžią ir savo rankas. Rusijos bolševikai jiems atėjo į pagalbą (1918.XI.28) įsiverždami į Estiją ir užimdami apie tris ketvirtadalius teritorijos.

Estija paskelbė tarybine respublika ir sudarė komunistinę vyriausybę. Laimingi estai, kad jie po kovo Rusijos revoliucijos buvo sudarę estų tautinius dalinius, surinktus iš rusų kariuomenės. Ta kariuomenė bolševikus sutiko netoli Tallinno

(Nukelta į 3 psl.)

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

turime tokią pat išvykimo teisę, kaip ir mano žmonos brolis, emigravęs 1974 m., ir taip kaip ir daugelis kitų šeimų, jau išvykusių bei gavusių leidimus išvykti dabar, nežiūrint to, kad ir jų artimi giminės lieka čia.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, reikalaujame peržiūrėti iš naujo objektyviai

mūsų anksčiau pateiktą dokumentaciją dėl išvykimo į užsienį pastoviam apsigyvenimui, kadangi mūsų apsisprendimas išvykti yra tvirtas ir galutinis.

Mano žmona pilnai pritaria mano pasirinktam apsisprendimui ir įsitikinimams.

Vladislavas Žilins
Vilnius, 1976. I. 23

Tel. PR 8-3229

DR. ANNA BALIUNAS

2858 West 63rd Street
AKIJ, AUSJ, NOSIES IR
GERKLES LIGOS
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS

Akušerija ir moterų ligos
Ginekologinė chirurgija
6449 So. Pulaski Road (Crawford
Medical Building) Tel. LU 5-6446
Pirmą ligonius pagal susitarimą.
Jei neatliepia, skambinti 374-8012

DR. VL. BLAŽYS

PLAUČTŲ IR VIDAUS LIGOS
Marquette Medical Center
6132 So. Kedzie Ave.
Val.: pirmad., antrad., ketvirtad. ir
penktad. nuo 12-4 val. popiet ir 6-8
vak. šeštad. nuo 1 iki 3 val.
Pagal susitarimą
Ofiso telef. VA 5-2670
Rezid. tel. WAlbrook 5-3048

Tel. Ofiso HE 4-5849, rez. 388-2233

DR. PETER T. BRAZIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm. ketv. 1 iki 6 popiet
antrad., penktad. 1-5, treč. ir šešt. tik
susitarus.

Dr. Ant. Rudoko kabinete perėmė

DR. EDMUND E. CIARA

OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
TEL. GR 6-2406
Val. pagal susitarimą: pirmad. ir
ketv. 1-4 ir 7-9; antrad. ir penktad.
10-4, šeštad. 10-3 val.

Ofs. tel. 735-4477; Rez. PR 8-6960

DR. E. DECKYS

GYDYTOJA IR CHIRURGE
Specialybė — Nervų ir
Emocinės Ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą
Rezid. tel. — GI 8-6873

DR. W. M. EISIN-EISINAS

AKUŠERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei ne-
atsiliepia, skambinti: MI 2-0001.

Tel. — BE 3-5893

DR. A. B. GLEVECKAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akijų Ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso telef. PR 8-2220

DR. JANINA JAKŠEVIČIUS

JOKŠA
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketvirtad., ir penktad.
nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val.
vak., šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278

DR. A. JENKINS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. A. V. JUCAS

489-1141 — LO 1-4605
Jei neatliepia, skambinti 561-1070
ODOS LIGOS — CHIRURGIJA
Ofisai: 1002 N. Western Ave.
5214 N. Western Ave.
Valandos pagal susitarimą

Visi telefonai 652-1381

DR. F. V. KAUNAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val.: kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad.
ir šeštad. tik susitarus

Tel. ofiso PR 6-6446

DR. F. C. WINSKUNAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1-6 val. popiet.
Treč. ir šeštad. pagal susitarimą.

Ofiso tel. 586-3166; namų 634-4860

DR. PETRAS ŽILIOBA

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6234 S. Narragansett Ave.
Val.: pirm., antr., ketv. 9-6 ir 6-8,
penktad. 2-5, šeštad. pagal susitarimą

Tel. ofiso ir buto Olympic 2-4159

DR. P. KISIELIUS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1448 So. 50th Ave., Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak.
Išskyrus trečiadienį.
Šeštadienis 12 ir 4 val. popiet.

Tel. ELlanee 5-1811

DR. WALTER J. KIRSTUK

(Lietuvis gydytojas)
3925 West 59th Street
Val. pirmad., antrad., ketvirtad. ir
penktad. nuo 12-4 val. popiet ir 6-8
vak. šeštad. 12-2 val. popiet o
trečiadienis uždarytas.

DR. IRENA KURAS

GYDYTOJA IR CHIRURGE
KODIKŲ IR VAIKŲ LIGOS
SPECIALISTE
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 val. ryto
iki 1 val. popiet.
Ofiso telef. RE 7-1108
Rezid. telef. 239-2919.

Ofiso HE 4-1818, Rez. PR 8-9801

DR. J. MEŠKAUSKAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė vidaus ligos
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave., kampas)
Val.: pirmad., antrad., ketv. ir
penkt. Nuo 3 iki 7 val. p. p.
Tik susitarus

Tel. 778-6565

DR. VIDAS J. NEMICKAS

SIRDIES IR VIDAUS LIGOS
2454 West 71st Street
Valandos pagal susitarimą

Telef. — 282-4422

DR. ROMAS PETKUS

AKIJ LIGOS — CHIRURGIJA
Ofisai:
111 NO. WABASH AVE.
4200 NO. CENTRAL AVE.
Valandos pagal susitarimą

DR. FRANK PLECKAS

OPTOMETRISTAS
(Kalba lietuviškai)
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149

Tikrina akis. Pritaiko akinius ir "contact lenses"

Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS

INKSTŲ, POSLĖS IR
PROSTATOS CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street
Val. antrad. nuo 1-4 popiet
ir ketv. nuo 5-7 vakare
Ofiso tel. 776-2880; rez. 448-5545

DR. J. J. SIMONAITIS

G Y D Y T O J A S
Adresas: 4256 W. 63rd St.
Ofiso telef. RE 6-4410
Residencijos telef. GR 6-0817
Valandos: pirmad., antrad., ketvirtad.
ir penktad. nuo 1 iki 3 val. popiet.

DR. VYT. TAURAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisai ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. PROspect 8-1233.
Ofiso val.: Pirm., antr., treč. ir
penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8
v. v. šeštad. 2-4 val. popiet ir kitu
laiku pagal susitarimą.

Ofiso

Uždangai nusileidus ir artistui sceną palikus

Aktorių Stasį Pilką atsisveikinant

RAIMUNDAS LAPAS

„Is pagarbos jo vardui
Su iškilmėm palaidokime jį.
Lai, pasarvotas kaip šaunus karys,
Nakčia, jis išis mano palapinėje.
Pasibaigę kautynės...“
Oktavijus, iš Sekspyro
„Juliaus Cezario“

Kaip būtų galima įvertinti tokį žmogų, kuris turėjo nemažai rūpesčių ir tam tikrų silpnųjų gyvenimo eigoje, bet, amžinai jam išskelbiant, paliko ryškiai matomą tuščią vietą, kurią jis vis užpildydavo savo įgimtais, natūraliais talentais? Kaip įvertinti tokį žmogų, kuris senatvės negalavimų spaudžiamas, atsisėmęs į lazdelę ar ir be jos, virpančiomis rankomis, su gintarinu kandikiu tarp lūpų buvo nuolat matomas visuose lietuviškuose rengimuose Chicagoje? Kaip įvertinti tokį žmogų, kuris prieš paskutinį uždangos nuleidimą, senatvės išankintas, nuyko aplankyti dar kartą savo tėvų žemę ir jo paties nuaukščiota Kauno dramos sceną? Vertinimas ne mums priklauso; priklauso praeičiai. Praeitis kalba už žmogaus nuveiktus darbus. Lai praeitis kalba ir už velionį, kuris paliko gyvenimo publiką ir išskelbė jo dangišką sceną.

1928 metais New Yorke Stasys Pilka buvo parašęs „Teatro agitaciją“, kurioje vaizdžiai nuskamba teatro gyvenimas ir tuo pačiu tekste atsiskleidžia paties Pilkos žmogiškas ir teatrališkas charakteris. Tad tegu toliau pasakojasi jisai pats:

„Hello Broadway! Lašeno lietus. Lašeno ikyrai ir nuobodžiai. Tirtos miglos tarsi visą Broadway vertę pravirkti rudens ašaromis. Liūdnomis gailėsčio ir nusiminimo ašaromis. Bet atkakli New Yorko Broadway, — tas teatrališkos Amerikos spiritus movens, — toji Broadway prašypso savo teatrą drąsiais šviesomis, galingai pavertė niūrų vakarą į aiškią dieną ir — ka tu jai padarysi, — tyčiojasi iš liūdnosios gamtos. Ryškios šviesos išdidžiai žiūri į aukštąjį dangų, aštrūs spinduliai rėžė tirstąją miglą, o reklamos elektra, pasiskolinusi iš dangaus vaivorykštės spalvotus burtus, viliojo, šaukė, masino praeivius pamiršti ir ūkaną, ir pilką kasdieninę buitį, ir teatrų vingiose pasakose paskandinti žiavos svajonės, jaudinančios ir malonios užuomaron.

Nagi tie žmonės, tos žmonių minios, — tas tikras žmonių potvynis bėgo į tą ugningą šviesų šauksmą, stumdėsi, grūdosi, ilgomis eilėmis stovėjo ir skubo palaikyti — atgaivinti patys save, atnaujinti savo nuvargusius, atbukusius jausmus tomis netikromis, bet kai kada brangesnėmis, negu tikroji buitis, slaptingomis pasakomis. Teatrų pasakos melagingos ir pramanytos, tam tyčia padirbtos. Bet todėl, kad pramanytos, gal kartais yra aiškesnės net už pačią realybę.

I plačiai pravertas duris ėjo miniu minios, ėjo su troškimu, su vilnimi, kad ten viduje atrast kažką dar šviesesnį, dar aiškesnį, negu tos išlaukinės, viliojančios aiškos šviesos.

Buvo niūrus vakaras. Toks vakaras, kada negali suprasti, ar tai žiema, ar ruduo, ar ankstyvas pavasaris. Pasijutau ant Broad-

Stasys Pilka

way. Kartais pakliūni kur nors ir, tik jau vietoj bebūnant, supranti, kur esi... Kaip paprastai minia išnešė iš neprisotintos subway žioties į pat Times Square ir šlapiais šaligatviais stūmė kažkur pirmyn. Lietaus lašai kapojo dirbtinio pusiaudienio šviesas ir štai — akimirksniui — tie lašai pavirsdavo jau nebe lašais, bet smaragdais, spindinčiais deimantais. Nelyginant, — čia pat kampiniam lange deimantų ir brangakmenų parodai konkurencija — nutukusio pirklio pasididžiavimas.

Nešė žmonės lietsargius. Nagi ir tie lietsargiai buvo lyg ne tam, kad apsaugotų nuo lietaus lašų, bet, tarsi, tik tam, kad tie lašai galėtų, atsokdami nuo sliudaus silko, vėl pašokti į viršų ir, dar kartą krisdami, vėl perplautų aštrų spindulį ir čia pat pavirstų kočių nors safirų, ar gal net ir deimantų — brangenčių parodos nepaprastu stebuklu.

New Yorko Broadway jau ruošėsi rodyti savo stebuklų galią ir vakaro jau atėjusią šventę skelbė savo galingomis šviesomis.

Sustojau kryžkely... Business, savo globą teatrui rodydamas, verčia tiktai teatrus ant Broadway matyti. Teatrus ir kas jiems atitinka, bet daugiau — atspirašau — jau nieko kito. Ir todėl Broadway tokia galinga, todėl jos toks skambus šauksmas. Ir todėl jos skonis yra privalomas visai Amerikos platumai. Ir todėl ji viešpatauja.

Ji galinga — toji Broadway, nes jai pats Ponas Doleris maloniai rodo savo globą. Doleris mato joje sau naują progą ir laimėjimą joje sau naujais. Valio, Pone Doleri! Nes Tu žinai, ką darai ir Tu negali pralaimėti!

Broadway galįtojai perka už savo skambų pinigą, kas tik jiems tinka. Viso pasaulio, visų tautų geriausius, garsiausius, žymiausius meno žmones ir daiktus Amerika nuperka. Nuperka, kas yra vertinga, ko pačioj Amerikoje ir dienos metu su žibintu nerasi. Perka ir parduoda. Ir ima nušimčius už tarpininkystę.

Bet ir pažabotas, pinigų supandiotas Amerikos teatras jau laisvėja. Globėjai privertė Amerikos žmones lankyti teatrus, išmokino pamylėti teatrų rūmų prabangą, teatrų išorinę šviesą. Bet lanky-

tojas pamatė teatre naują šviesą, ji sužavėjo scenos burtai ir jis pareikalavo sau pirmiausia scenos, o ne prieangio šviesų. Jau užgimė Amerikos savas teatras. Laisvėja teatro žmonės. Ir laisvoji šaly viskas paruošta, kad būtų laisvas, tautinis, amerikoniškas, savarankiškas teatras. Ir tokio teatro nebus niekur kitur pasauly.

Laisvės Alėjoj Kaune. „Marš, marš, kareivėliai...“ Žalių sėrmėnų tvarkingos eilės plaka Kauno gatvių akmenis... Suka kareiviai į Laisvės Alėją... Zengia miesto sodo link... Ten — teatras.

Lietuvos kareivis krapšosi plonam kišeniuije. Ieško, deda centus... Kadais, pirmąsyk prievarta nuvartytas, šandies jau eina į teatrą savo laisvu noru. O kareiviavima baigęs, atsimins ir vėl tą teatrą ir taps jo nuolatiniu

Stasys Pilka — Hiles Hendon Mark Twain „Princas ir elgeta“ Kauno Valstybinio teatro pastatyme Lietuvos nepriklausomybės laikais.

lankytoju. Negailės lito, nes jam atrodys, jog neverta gaijėtis...

Teko, atmenu, kas dvi savaitės kareiviams vaidinti. Iš pradžių sunkus tai buvo darbas, nes tu, žmogus vaidini, jie... kosi. Turtum, susitarė, tyčia tai dienaivisi kosi ir čiaudėt pasidžėdo.

Bet bėgo laikas. Ir tie patys mūsų kareiviai jau pamiršo, kad net ir pats Kauno pavasaris kiekvieną dorą pilietį verčia čiaudėt ir kosi... Jautresnių, dėkingesnių žiūrovų mums aktoriams retai tekdavo matyti.

Baigęs vaidinimą ir išėjęs iš teatro, visada mėgdavau žiūrėti į nykstančias Laisvės Alėjoj kareivių eiles... „Marš, marš kareivėliai“ tik aidas iš toli atplaukdavo...

Amerikoniškoj Lietuvoj svečiuose. Pirmą kartą gyvenime supratau, kokią įtaką padarė lietuvių draugingas su žydais per amžius bendravimas. Taip sakant, „košer“ dalykų atveju. Prieš dvejus metus, kai žengiau Amerikos Lietuvoje pirmus savo žingsnius, tuoj ir išsyk prie stulpo buvau pastatytas: Kokios partijos? Kokion šventyklon eini, arba kam dūšią esi pardavęs?

Lietuviško teatro prasmė buvo taisyk dar nežymioj vietoj. Bet viskas, pasirodo, mainosi. Ir šandien tos pažiūros jau pasikeitė. O rytoj dar labiau pasikeis, ir nebebus visai svarbos nesvarbiuose dalykuose. „Atiduokim Dievui, kas yra Dievo, o Ciesiorui, kas yra Ciesioraus“... Menininko „košer“ — tiktai jo kūryba. Amerikoje yra beveik trečdalis lietuvių tautos ir gyvena tas trečdalis svetimos kultūros prieglobsty. Klajūnai artistai, tie neprašyti, bet vis tiek geros valios savanoriai, atsivežė iš anos pusės vandenyno „šviežienos“. Atvežė iš gausių ir sultingų mūsų krašto gelmių tautinės kultūros padarus. Artistai sako: „Šekit visą glėbį jūsų sielai artimų dalykų, tie dalykai iš tolumo jūsų tėvų krašto... O jūs nebūkit šykštūs ir leiskit mums pripildyti mūsų sielas mums taip naujais, taip būtiniais išpūdziais“.

Nuo pergyvenimų ir nuo išpūdzijų gimsta menininko kūryba. O menas — tai kiekvienos tautos ypač žymi ir brangi ypatybė. Taip bent sako protingos knygos. Radau Amerikos Lietuvoje erš-

Ona Lukauskaitė

Mama, pasakyk man, kaip alyvos žydi?
Pasakyk, ar kvepia ir kokie žiedai?
Pasakyk, ar mūsų tolimoj tėvynėj...
Ar ten daug alyvų, ar Tu jas matei?

O gimtinėj mūsų, ten, kur mes gyvenom,
Ten, kur aš, mamytė, Tu sakei, gimiau;
Ten prie mūsų naujo, prie sugriauto namo
Ne alyvos auga? Nuotraukoj mačiau...

Naktimis man žydi kerinčios alyvos;
Naktimis man kvepia jų žiedų žiedai,
Sapnuose sugrįžtu mylimon tėvynėn,
Sapnuose vis vaikštau Nemuno krantais...

Užsidėk skarelę, juk lauke taip šalta...
O dabar tėvynėj jau, tur būt, gražu...
Sako, kad jau sodai nuo žiedų pabalo...
O kada alyvos žydi?.. ar kartu?

Mama, negirdi Tu? Apie ką galvoji?
Apsigauk skarelę, grįžkim kambarin
Šalta, neįauku taip gegužiniam ore,
Pučia vis ir pučia neramus šiaurys...

Tenai jau pabudo žemelė;
Čia dvelkia ledinis šiaurys,
O širdį vis gelia ir gelia
Isopus žaizda nerami.

Tarytum pavasario gaila,
Tarytum jaunystės ilgų,
Kaip tylų, vos girdimą aidą
Aš tolimą laimę girdžiu...

Prie Nemuno ošia pušynai,
Prie Nemuno puošius ruduo.
Einu per apsnigusią plynę,
Ieškodama kelio namo.

Ir netikiai akiai skausmingai
Ir netikiai laisvės vaizdams.
Einu, o širdžutė krūtinėj
Vis plaka spygliuota viela.

Kur dingt, kur priglauti galvelę,
Kur skausmą į džiaugsmą iškisti;
Kur darbu užgrūdintą valią
Kaip auką tėvynei išteikti.

Negaila pavasario žalio,
Jaunystės negaila, o ne!
Tik noris bet menką dalelę
I tėviškės laimę įnešt.

Apie poetės Onos Lukauskaitės 70 metų amžiaus sukaktį buvo plačiau užsiminta „Draugo“ kultūriniam priede 3 m. sausio 3 d. Grįžusi iš Sibiro tremties, poetė šiuo metu gyvena gimtuosiuose Šiauliuose. Iš jos bičiulių išsivijo esame gavę du poetės eilėraščius, parašytus Sibiro tremtyje, kuriuos čia ir spausdiname. Be kita ko, poetės vardas Lietuvių Enciklopedijoje rašomas Gailina, tuo tarpu Lukauskų šeimos artimas kaimynas, taipgi šiaulietis dr. Domas Jasaitis laisuke mums tvirtina, kad tikrasis poetės vardas yra Ona (krikšto tėvas buvo kan. J. Tumas-Vaižgantas), o namuose paprastai ji būdavo šaukama Hanios vardu. Todėl ir prie šių eilėraščių rašome tikrąjį jos vardą — Ona.

LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATKŪRIMAS LYGINAMOJOJE PABALTIJOS ISTORIJOJE

(Atkelta iš 2 pusl.)

kėčių mažiau, negu tikėjaisi. Bet užtai radau daug meilės. Ir toji man — eiliniam lietuviško meno žmogui — meilė padarė ypatingai brangų ir atmintiną svečiamąsi Amerikos lietuviuose. O prielankumas leido ir dar labiau padrasino varyti agitaciją už mūsų meną, už lietuvišką teatrą. Tame esu kaltas. Mušosi, krūtinėn, bet nesigailiu“.

Idomu, kas dabar varys tą agitaciją už mūsų meną, už lietuvišką teatrą taip atkakliai, kaip visą gyvenimą darė artistas Stasys Pilka.

Stasys Pilka, gimęs 1898 m. gegužės 5 d. Petrapilyje, mirė 1976 m. vasario 5 d. Chicagoje. „O aš maniau, kad Stasys Pilka amžinai gyvens“. Taip pasakė viena jauna lietuvių teatro darbuotoja vasario 6 dienos vakare, atėjusi į laidotuvių namus tarti velioniu paskutinį sudiev. Surengtame atsisveikinimo kalbėje velionio bendradarbiai, bičiuliai ir organizacijų atstovai. A. Dikinis kalbėjo Lietuvių scenos darbuotojų sąjungos vardu, dr. V. Tauras — Fraternitas Lituania, sol. A. Sprindys — Kauno Valstybės teatro darbuotojų vardu, A. Bagdonas — Lietuvių Bendruomenės ir LB Kultūros tarybos vardu. Taipgi atsisveikinimo žodžius tarė A. Gulbinskas — Amerikos Lietuvių mokytojų sąjungos ir A. T. Antanaitis Santaros — Šviesos federacijos vardu. Kalbėjo taipgi muz. D. Lapinskas ir Margučio vedėjas P. Petrutis.

St. Pilka, savo gyvenimą paversęs teatrui, atliko daugiau 200 vaidmenų ir surežisavo kelias dešimtis veikalių. Plačiai reikėsi lietuvių kultūrinėje veikloje. Lietuvoje tvarkė teatro muziejų. Antarą kartą atvykęs į Ameriką, pradėjo rinkti medžiagą ir buvo padėjo kariniam susiorganizavimui. Daug rašė teatro klausimais. Vėruošęs lietuvių teatro almanachą, tē ir pats kūrė poeziją.

1919.1.7 ir iki pirmųjų nepriklausomybės metinių bolševikai buvo išvyti iš Estijos.

Po Estijos karų su bolševikais, Sovietų Rusija (1919.VIII.31) Estijai pasiūlė taiką. Buvo atsakyta, kad tą sutartį svarstys Estija, Latvija, Lietuva ir Suomija. Buvo posėdis, kurio metu buvo pasirašyta kiekvienos atskirai. Pirmoji pasirašė Estija 1920.II.2 Tartu mieste. Rusija pripažino Estijos nepriklausomybę. Tuoj (1921) Estija buvo pripažinta didžiųjų valstybių ir priimta į Tautų Sąjungą.

Estijai kovose už nepriklausomybę daug kas pagelbėjo. Prie Tallino atplaukė anglų laivynas. Vėliau anglai sugavo du rusų laivus ir atidavė estams. Suomija paskolino 20 mil suomių markių ir davė 2000 savanorių. Mažesnius būrius savanorių atsuntė švedai ir danai.

Po lapkričio revoliucijos Rusijoje, Suomijos seimas (landtagas) 1917.XII.6 paskelbė Suomijos nepriklausomybę. Rusijos komisarių taryba 1918.I.4 pripažino jos nepriklausomybę. Tą pačią dieną pripažino jos nepriklausomybę Prancūzija, Švedija, Vokietija ir Austro-Vengrija. Kitą dieną — Graikija, 10 d. — Norvegija ir Danija, o dar už dienos — Šveicarija.

Nors bolševikinė Rusija pripažino Suomijos nepriklausomybę, tačiau savo raudonosios armijos neišvedė. Ta kariuomenė trukdė veikti Suomijos teisėtai vyriausybei. Teko suomiams su ja kariauti.

Suomiai ryžosi sudaryti savo kariuomenę. Dar 1917 gruodžio mėn. prašė vokiečių pagalbos, bet jos negavo. Suomijoje buvo išpliestas šaulių ir gaisrininkų organizacijų tinklas. Šios organizacijos daug padėjo kariniam susiorganizavimui. Be to, I Pasaulinio karo metu suomiai jaunuoliai bėgo į Vokietiją, kad ten išmokyti kariškių dalykų, ru-

šiantis kovai prieš rusus. Vokietijoje tada iš jų buvo sudarytas 27 batalionas su apie 1800 vyrų.

Mannerheimas, pakviestas organizuoti karines pajėgas, surinkęs kiek karių, pradėjo nuginkluoti raudonarmiečius. Greit buvo nuginkluota apie dešimt jų batalionų. Taip prasidėjo karas. Mannerheimas buvo paskirtas kariuomenės vadu. Švedų rinktinė atėjo į pagalbą. Kariuomenės vadas kreipėsi į pasaulį, prašydamas pagalbos. Švedai pradėjo organizuoti brigadą. Daugelis švedų karininkų buvo skiriami į aukštas kariskias vietas. Vasario 18 d. buvo įvesta karinė prievola. Raudonarmiečiai persiorganizavę pradėjo pulsti suomių. Tada (1918.IV.3-5) Pabaltijo vokiečių divizija, vadovaujama von der Goltz (Golco), gen. mjr. Brandensteinio vokiečių brigada ir suomių savanoriai, atvyko į Suomiją padėti Mannerheimui kovoti su bolševikais. Kovos vyko sėkmingai. Ir gegužės 16 d. Suomija jau buvo nuo bolševikų apsiuvaliusi.

Kovose už Suomijos laisvę žuvo 5300 karių.

Mannerheimo metu švedai turėjo didelės įtakos. Dėl politinių intrigu Mannerheimui pasitraukus, prasidėjo vokiečių įtaka. Tačiau antantė pareikalavo, kad vokiečiai būtų atleisti.

Rugsėjo 9 d. Suomijos seimas (landtagas) išrinko Suomijos karaliumi Hesseno princą Fridrichą Karolį, kaizerio Vilhelmo sūnį. 1920. X.14 Tartu mieste buvo su Sovietų Rusija pasirašyta taikos sutartis.

b. Kovos su baltagvardiečiais. Kai bolševikai Rusijoje paėmė valdžią, dalis buvusios caro kariuomenės išėjo kovoti prieš bolševikus. Savąją kariuomenę bolševikai pradėjo vadinti raudonarmiečiais, o

(Nukelta į 4 pusl.)

LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATKŪRIMAS LYGINAMOJOJE PABALTIJOS ISTORIJOJE

(Atkelta iš 3 pusl.)

prieš juos kovojančius — baltagvardiečius. Tokių baltagvardiečių junginių buvo susidūrę ir Pabaltijyje.

Estijoje gen. Judenicas organizavo rusus prieš bolševikus. Ruošėsi pulti Petrogradą. Jo tikslas — nužudyti bolševikus, atstatyti Rusiją, kurios dalimi turės būti ir Estija. Tačiau planuotas žygis nepasisekė. Judenico kariuomenė pasitraukė į Estiją, kur ją estai internavo.

Vokiečiams traukiantis, paskui juos sekė bolševikai, todėl sąjungininkai vokiečius buvo palikę Kurše ir Lietuvoje saugoti tuos kraštus nuo bolševikų. Vokiečiai turėjo planus įsikurti Pabaltijyje savo kolonijai. Žymiausias vadas čia buvo gen. graf. von der Goltz, atvykęs (1919.II.1) iš Suomijos, po sėkmingos kovos su bolševikais. Jis savo žinioje turėjo didelę vokiečių kariuomenę. Dar buvo suorganizuavęs krašto kariuomenę (Landeswehr) iš vietinių vokiečių.

Pasirašius Versalio taikos sutartį, vokiečiai kariai turėjo būti (iki 1919.VIII.20) ištraukti iš Pabaltijo. Dalis išsikraustė, bet dalis nenorėjo pasitraukti. Planavo likti ir kurtis dvaruose. Jiems į pagalbą atėjo avantūristas Bermontas - Ovalovas. Jis, vaizduodamas Rusijos vyriausybę, čia esantiems vokiečiams karais suteikė Rusijos pilietybę ir apsaugė juos rusų kariuomenės daliniais.

Pabaltijiečiai suprato šios avantūros prasmę. Latviai pradėjo su tais "rusais" kovą. Estų kariuomenės vadas Laidoneris pasiuntė latviams pagalbą du šarvuotus traukinius. Šie kovodami priartėjo prie Rygos. Aliantai įsijungė su savo laivynu. 1919.XI.21 - 22 latviai užėmė Mintoja. Lapkričio pabaigoje bermontininkai pasitraukė iš Kuršo.

Kovose už Estijos laisvę žuvo 2400 estų karių.

Tautinės delegacijos veikimo dėka 1918.V. Estijos nepriklausomybė de facto pripažino Anglija, Prancūzija ir Italija.

Iš Latvijos bermontininkų pirmasis būrys persikėlė į Lietuvą 1919.VII.26. Jie labai čia suauvalavo ir nepaisė Lietuvos vyriausybės prašymų pasitraukti iš jos teritorijos. Tad Lietuvos kariuomenė, vos baigusi kovas su bolševikais, savo ginklus nukreipė į bermontininkų pusę. Lietuvos kariuomenė tuos smarkiai sumušė XI.21-22 ties Radviliškio. Įsikūrus sąjungininkų komisijai, kovos buvo sustabdytos, jie pasidavė pasitraukti į Vokietiją, ka ir padarė.

Lietuviams teko kovoti ne tik su bolševikais ir bermontininkais, bet ir su lenkais dėl Vilniaus krašto. Kovose už Lietuvos laisvę žuvo 1440 karių.

Po bermontininkų išėjimo iš Latvijos, latviai baigė kovas su bolševikais. Iki 1920.I.26 latvių žemės buvo atvaduotos. Taika pasirašyta 1920.VIII.11.

Latviam kovose už nepriklausomybę padėjo kaimynai. Estai išlavino šiaurinę dalį nuo bolševikų, davė du šarvuotus traukinius, kovojant su bermontininkais. Anglai davė ginklų, o jų laivai patuliavo prie Rygos ir Liepojos uostų. Kovoje su bermontininkais latviai parėmė anglų laivynas. Lietuva - Latvijai paskolino 3 mil. vokiškų markių, o užbaigti karą su bolševikais padėjo lietuvių kariuomenė. Tačiau latviai, kai lenkai užėmė Vilnių ir veržėsi gilyn į Lietuvą, tuo pasinaudodami, atėmė iš lietuvių Alikštos sritį.

Kovose už Latvijos laisvę žuvo 3040 latvių karių.

4. Nepriklausomybė

a. Demokratinės valstybės. Bepolitikuojant su vokiečiais, buvo (1918.VII.11) išrinktas Wuertembergo kunigaikštis Wilhelmas von Urach Lietuvos karaliumi (Mindaugas II). Tačiau vokiečiams pralaimėjus karą, tas karaliaus klausimas atkritė. Susirinkęs Steigiamasis seimas paskelbė Lietuvą demokratinę respubliką su prezidentu prieša-

kyje. Dar 1919 pradėta žemės reforma, bet įstatymas priimtas 1922.III.29. Įvesta sava valiuta — litas (1922.VIII.16). Priimta konstitucija 1922.VIII.1. Pradėti Aukštųjų kursai 1920.I.27, vėrė 1922.II.16 universitetu.

Apsivale nuo priešu, latviai pirmą sykį įkūrė savo valstybę. Pradžioje valstybės reikalais rūpinosi Tautinė taryba ir laikinoji vyriausybė. Vėliau (1920.IV.17-20) buvo išrinktas Steigiamasis seimas, kuris gegužės 1 d. susirinko pirmojo posėdžio. Jo laikais suorganizuotas valstybės aparatas, įvesta sava valiuta (1922.VIII.13) — litas, aptvarkytas švietimas, daugiau kaip šimtas metų gyvavęs Rygos politechnikos institutas paverstas (1919.IX.28) Latvijos universitetu, priimtas žemės reformos įstatymas (1920.IX.16) ir patvirtintas tautos referendumu. Gautas didžiųjų valstybių pripažinimas de jure, įstota ir Tautų sąjunga Genevoje (1921.IX.22). Priimta konstitucija (1922), paskelbta Latvija demokratinė respublika.

Estijoje dar kovų metu buvo išrinktas Steigiamasis seimas, kuris (1919.IV.23) susirinko posėdžio. Jis išvijo bolševikus, deklaravo Estiją 1919.V.19 nepriklausoma valstybe, priėmė (1919.X.10) žemės reformos įstatymą ir (1920.VI.15) priėmė konstituciją (išsigaliojusią tu pačiu metu gruodžio 20 d.).

Dvarininkų žemė nusavinta. Ji padaryta valstybės nuosavybė. Savininkams buvo atlyginta, kai tuo tarpu Latvijoje nebuvo atlyginta. Konstitucija prezidento pareigas perdavė ministrui pirmininkui, kuri pakvietė sudaryti kabineta seimo pirmininkas.

Suomiams kariauti su bolševikais padėjo von der Goltz divizija. Vokiečiai turėjo labai didelės įtakos. Tais itakais suomiai 1918 miden buvo numatę savo karaliumi hesonienę princa Fridricha Karoli. Tačiau 1919.IV. susirinkęs naujai išrinktas parlamentas priėmė konstituciją, paskelbdami Suomiją respublika.

b. Autoritetinės reformos. Visos Pabaltijos valstybės iškūrė demokratines. Tačiau demokratines valstybes teisiškai tik Suomijoje. Kitose pasuko į autoritetinį valdymą. Pirmoji ta krėptimi nuėjo Lietuva.

Liberalinės valdžios metu Lietuvoje prasidėjo gerokai chaotiškas gyvenimas. Mitingai Kaune ir kitur su bolševikinėmis insinijomis nieko gero nešėdėjo. Tvarkos grąžinimo dingsčiai buvo padarytas perversmas 1926.XII.17. Paleistas seimas ir valdyta bei leista įstatymai našios vyriausybės dešimti metų. Tačiau vyriausybė, navesita Suvalkijos klinku (1935-1936) bruzdėjimo, nors prasilenkama su demokratijos principais, rinko 1936 seima. Tas seimas (1938) priėmė naują konstituciją, kuri prezidentui davė daug galios, o pati seima paliko pasyvų.

Sovietų Sąjunga norėjo Estiją paversti socialistine respublika. Ji pasiuntė iš Maskvos į Estiją apie šimta agitatorių, kurie dirbo su komunistais. Sulaukę finansinės krizės Estijoje, 1924.XII.1 ankstu rytą ginkluoti vyrai Tallinne ir kituose miestuose pradėjo sukilimą, norėdami išvirtiinti ir tada pasikviesti Sovietų Sąjungos kariuomenę. Sukilėlių sudėtyje buvo rusai darbininkai, dirbą Sovietų Sąjungos prekybos įmonėse, vietos komunistai ir atsistieji agitatoriai. Tas sukilimas per kelias valandas buvo nužalimas. 1930 ikinė krizė ir valdžios silpnumas reikalavo reformų. Reikalavo konstitucijos pakeitimo ir prezidento institucijos įvedimo. Tačiau tas reikalas referendumu tik iš trečio svikio (1933) buvo priimtas. Buvo paskelbti parlamento rinkimai. Agitacija taip toli nuėjo, kad atrodė gali kilti civilinis karas. Tada Konstantinas Paets (1934.III.12) paskelbė valstybę esančią pavojuje, paskelbė mirties bausmės įstatymą

Suomijos laisvės kovotojo mėsalo Ma.nerheimo paminklas sostinėj Helsinkyje

ir pats pasiskelbė aukščiausios galios valdytoju. Plebiscito keliu gavo tautos sutikimą pakeisti konstituciją. Tam reikalui išrinktas seimas priėmė naują konstituciją (išsigaliojusią 1938.I.1), pagal kurią prezidentas gauna aukščiausią krašto valdžią.

Suomijoje buvo smarkus fašistinis sąjūdis (Lappo), kuris privertė vyriausybę sumažinti piliečių teises, bet i autoritetinį valdymą neperejo. Suomija išliko demokratinė respublika.

Panašiai, kaip Estijoje, vystėsi istorija i autoritetinį valdymą ir Latvijoje. Latvijos demokratijai grėsė pavojai iš dešinės (Perkonkrusts) ir kairės — komunistų, todėl už poros mėnesių po Paets perversmo tą patį padarė Karlis Ulmanis. Ivedė autoritetinį valdymą: paleido seimą ir uždarė partijas, išskyrus tris (darbo, ūkio ir vidurio). 1936 m. sausio mėn. Ulmanis leido tautai nuspręsti, ar reikia naujo steigiamojo seimo iš dviejų rūmų. Ta propozicija priėmus, buvo paskelbti rinkimai tu metų pabaigoje. Tas seimas susirinko 1937 vasario mėn. ir kicais metais priėmė naują konstituciją.

5. Santykiai su kaimynais

a. Gerų santykių klijūty. Lenkijai norėjo atkurti savo valstybę istorinės sienose, įjungiant i ją Lietuvą, Gudiją ir Ukrainą. Lietuva atkūrė savo valstybę etnografinėse sienose ir nenorėjo įsijungti i Lenkiją. Lietuvai teko kovoti su Lenkija ir jai prarasti apie trečdalį Lietuvos. Tas lietuvių - lenkų santykių blogumas, užtrukęs beveik visą nepriklausomybės laikotarpį, Lietuvai buvo žalingas didžiųjų tautų akys bei Pabaltijo tarpusavio santykiuose.

Pabaltiečių buvo projektuota sudaryti prieš Sovietų Rusiją Lyga iš Estijos, Latvijos, Lietuvos, Suomijos, Lenkijos ir Skandinavijos. Tačiau skandinavai parodė neturį interesų rytų Baltijos krantuose. Suomija įautėsi esanti su Skandinavija, o Lietuva nenorėjo nieko bendra turėti su Lenkija, kuri buvo okupavusi Vilniaus kraštą. Tada projektuota Mažoji Lyga iš trijų Pabaltijo valstybių, bet čia irgi buvo klėčių: Klaipėda astrino santykius su Vokietija, o Vilnius — su Lenkija i kuriuos klausimus nenorėjo kištis nei Estija, nei Latvija. Beliko tik Estijos ir Latvijos artimo bendradarbiavimo galimybės. Tarp jų buvo 1924.II.21 pasirašyta apsigynimo sąjungos sutartis. Estijos, Latvijos ir Lietuvos tebuvo pasirašyta sąjunga tik 1934.IX.12.

Kai Lietuva vijo lauk bolševikus i Lietuvos, didžiosios valstybės buvo patenkintos. Kai muše bermontininkus, dar irgi pritarė. O kai ko-

vojo su lenkais dėl savų žemių, jau buvo kitaip, nes muše prancūzų globojamus. Šiose kovose buvo įjūreta net bolševikinis pavojus. Todėl taip sunkiaiėjo su Lietuvos pripažinimu. Vokietija Lietuvą de jure pripažino pirmoji (1918.III.23, bet su konvencijomis), Šveicarija 1921.VIII.19. Tais pačiais metais pripažino beveik visos Europos, Pietų Amerikos ir Azijos valstybės. Jungtinės Amerikos Valstybės pripažino tik 1922.VII.28, o Aliantai pripažino tik 1922.XII.20.

Kaip jau anksčiau pastebėjome, Anglija Lietuvą pripažino de facto karo paliaubų dieną (1918.XI.11), dar jai nepasiskelbus savo nepriklausomybės. Estija moį (1921) pripažino de jure daugelis valstybių. Nors i Tautų sąjungą Estija, Latvija ir Lietuva buvo priimtos tą pačią dieną (1921.IX.22). Suomijos nepriklausomybė buvo paskelbta 1917.XII.6, o kitų metų pradžioje savaitės bėgyje (1918.I.4-11) ją pripažino Rusija, Prancūzija, Švedija, Vokietija, Austro-Vengrija, Graikija, Norvegija, Danija ir Šveicarija.

b. Santykiai su Sovietų Sąjunga. Sovietų Sąjunga, pasirašydama 1920.VII.12 taikos sutartį su Lietuva, pripažino Lietuvą nepriklausoma valstybe ir visiems laikams jos atsisadėjo. 1926.IX.28 Lietuva pasirašė su Sovietų Sąjunga nepuolimo sutartį. Tais pačiais metais ir kitos Pabaltijo valstybės padarė tą patį. Sutartys atskirai pasirašytos, bet turi labai daug panašumo. Šie faktai rodytų artimą pabaltiečių bendradarbiavimą. 1934 Lietuva su Sovietų Sąjunga sutartį atnaujino, ir ji turėjo galioti iki 1945.

Latvija su Sovietų Sąjunga taikos sutartį pasirašė 1920.VIII.11. Nepuolimo sutartį pasirašė 1932.II.5. Ją pratęsė 1934 su galiojimu iki 1945. 1938.XII Estija paskelbė absoliutaus neutralumo įstatymą, o 1939.VI.7 pasirašė nepuolimo sutartį su Vokietija.

Suomija su Sovietų Sąjunga taikos sutartį pasirašė 1920.X.14. Nepuolimo pakta pasirašė 1932, o ji atnaujino 1934.

KOSCIUSKOS TESTAMENTAS

Kosciuskos testamentą originalas, sudarytas 1798 m., yra laikomas Massachusetts valstijos istorinės draugijos patalpose. Tuo testamentu Kosciuska savo nuosavybę paskyrė išpirkti vergams ir jiems teikti mokslą. Šio testamentą kopiją vasario 8 d. JAV Lenkų muziejus Chicagoje padovanojo Du Sable Amerikos afrikičių istorijos muziejui, esančiam 740 E. 56th Pl., Chicagoje.

Bičiuliškos pastabos

VARIANT TENYKSTĘ SPAUDA

Visų pirma sutinku su poetu Mykolu Karčiausku, jog šiandien kolūkiečiai jau moka atskirti parteiną nuo portveino. Pritariu ir Albinui Žukauskui, tam sumaniam samprotautojui, jog gamta negirdėtai abejinga žmogui.

Romas Sadauskas apsakyme "Didelės žuvies gaudymas" teisėtai liaudį vadina smulkia žuvimi: jos niekas niekad negali išgaudyti.

Stebiuosi poetu Eduardu Mieželačiu, kuris sugeba (parafrazuojant jo pasakymą) rasti genialią išeitį dogmoje ir vis leidžia savo raštų dailias, keistas pavadintas knygas: Aleliumai, Avieskizai, Kontrapunktas... Ar nebus ketvirtoji: Horoskopas?

Labiausiai mane kartais sujaudina tarybinių žurnalų rūšytė. Antai Ignas Pikturka praejusiais metais "Kultūros baruose" piktai barė storžieviską, grubų prekybininkų elgesį, su kuriuo ne kartą susidūrė ir turistai. Savo straipsnyje Pikturka pavartoja gražų liaudies priežodį — "Degutu šaukštas ir statinė medaus gali sugadinti". Vadinas, tarybinė santvarka yra medus, o prekyba — degutas. Šitame saldžiame degute jis mato virtinę brokadarių, spekuliantų, suįžtėlusiu vertelę, deficitinių geleželių parduotuvių vedėjų, vagių, kišenvagių, chuliganų... Iš kur ju tiek priviso idealioje santvarkoje? Juokingas klausimas. Pikturka tik bejęgiskai prisipažįsta: "Viena šiukšlė gimdo kita, jos dauginasi kaip bacilos".

Nesu girdėjęs išpūdingesnio pripažinimo. Joks sociologas taip patikliai nesugebėtų apibūdinti padėties šalyje, kur viešpatauja karalius Blatas ir jo ištikimoji palydovė Kombinacija.

Ilgėliau stabtelėsiu prie Vytauto Sirijos Giros romano "Bėgimas nuo šešelio", spausdinto praeitų metų "Pergalės" numeruose. Čia, Vilniaus ir Klaipėdos miestų gyvenimo fone, išryškėja beveik visos šiuolaikinės negerovės: girtuokliavimas, ligos, nesantaika, ištuokos, vientvė ir t.t.

Romane V.S. Gira bando įrodyti, kad Lietuvos žmonės, nežūrint dabarties ekonominių provaisčių ir galimybių, dvasiškai skursta ir kenčia, nes praeitis yra palikusi daug nepagydomų žaizdų. Autorius kaltę meta pokario metais miškuose veikusiems partizanams. Nuo Kazlų Rūdos miškininkų rankos krito romano svarbiausio veikėjo daktaro Kaupelio žmona. Gira partizanais "pareigingai" vadina banditus, užmiršdamas, kad tai buvo jo tautiečiai, kurie narsiai stojo kovon prieš išbrovusius bolševikus ir jų pataikūnus.

Maždaug visus savo veikėjus Gira suguldo i ligoninę. Šeimos dilemos priveda daktarą Kaupelį prie infarkto. Jo dukte Julija nuo alkoholio ir miego tablečių mišinio vos nenusizudo. Sūnus Aurimas nuo alkoholizmo gydosi Klaipėdos dispenseryje. Nusivylusi lengvabūdė Aurimo žmona Regina skiriasi, per anksti gimdo, sunkiai serga, jos neatsparus kūdikis miršta. Daktaro Monkaus draugė, vyriausia laivo vėreja, sprogusio boilerio sužalota,

guli ligoninėje. I palatą pakliūva ir senoji Aglinskienė, vėliau ji miršta. Be to, visi veikėjai pergyvena visokias traumas bei sirdgėlas.

"Bėgimas nuo šešelio" galima būtų tiksliau pavadinti "bėgimą ligoninėn". Pridėjus ir vilniškę psichiatrinę, kurioje saugumas gydo ideologiškai paklydusias avelės ir kurių Gira, suprantama, neličia, vaizdas pasidaro siaubingas.

Vis dėlto Giros romane ypatingų psichologinių bei filosofinių klodų nėra. Dominuoja gyvenimo paviršius. Buities konfliktai ir širdžių sentimentalpiešiami gyvai, su pasakotojo pastabumu, šiluma, humoru.

Sypsnį sukelia pastaba, jog "Teleforas taisė televizorius; šia specialybe jis pasirinko tik dėl to, kad toks jo vardas". Gi Emilija Citvarienė sako: "Dabar Lietuvoje puikūs televizoriai gamina. Sakysim "šilelį", tik nežinau, kur jį nusipirkti".

Parodomas ir vilniečių polinkis i išpūstą žargoną. Ironizuojama: "Naujuose butuose seni baldai ypač madingi". Arba: "gatvėje pora įkaušusių piliečių užtraukė Pavasaris eina Karpatų kalnais", bet greit nutiko." Kitur: "Ji taškėsi po dušu ir niūniavo motyvą iš "Meilės istorijos". Kai kas bičiulių vadina bičiais.

Su bičiais ir baigiu šias bičiuliškas pastabas. Reikia tikėtis, kad niekas Lietuvoje neims vartoti žodžio "bičinti", nes čia, mūsųose, jis vis labiau populiarėja. Žmonės "bičina" dėl menkinio.

Pr. V.

Chicago Savings Offers You A Choice Of These Beautiful

COLOR TV SETS

WHILE YOU EARN 6½% to 7¾% PER ANNUM IN OUR SPECIAL ACCOUNT

17" Diagonal COLOR

With \$1,500

You can have this 17" RCA XL-100 COLOR TV... and your money grows to \$1,897 in 72 months.

Or With \$2,000

And your money grows to \$2,283.06 in 4 years.

Or With \$5,000

And your money grows to \$5,558.48 in 2½ years.

Or With \$10,000

And your money grows to \$10,691.09 in 1½ years.

Or With \$20,000

And your money grows to \$21,024.81 in 1 year.

19" Diagonal COLOR Remote-Control

With \$1,500

You can have this 19" RCA XL-100 COLOR TV... with Remote Control... and your money grows to \$1,695.54 in 72 months.

Or With \$2,000

And your money grows to \$2,112.23 in 4 years.

Or With \$5,000

And your money grows to \$5,408.95 in 2½ years.

Or With \$10,000

And your money grows to \$10,551.99 in 1½ years.

Or With \$20,000

And your money grows to \$20,890.22 in 1 year.

MES KALBAME LIETUVIŠKAI

Enjoy Your TV NOW PLUS

EARN INTEREST

*Funds must remain in this special account for term of certificate. From your deposit, we deduct the cost of the item, but the interest you earn pays for it, plus gives you an additional gain of 6½% to 7¾% on your full deposit. Federal regulations require substantial interest penalty for early withdrawal.

CHICAGO SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

DES PLAINES OFFICE: 1065 OAKTON STREET, DES PLAINES, ILLINOIS 60018, TELEPHONE 297-3720

ALMIRA OFFICE: 344 WEST NORTH AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS 60647, TELEPHONE 488-3113

MAIN OFFICE: 6245 SOUTH WESTERN AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS 60636, TELEPHONE 476-7575

Kamerinio dainavimo koncertas

Nerija Linkevičiūtė ir Bernardas Prapuolenis Jaunimo centre, Chicagoje

VLADAS JAKUBENAS

Nerija Linkevičiūtė ir Bernardas Prapuolenis, kaip kamerinis duetas, įgijo vardą ir paliko šiltų atminimų daugelyje lietuvių kolonijū, o taip pat ir Pietų Amerikoje. Chicagoje "pilno vakaro" judvieju koncertas įvyko, berods, pirmą kartą š. m. vasario mėn. 8 d. Nekaltai Pradėtosios Marijos seserų veiklos rėmėjų rūpesčiu.

Abu solistai nepaprastai tinka vienas antram, o abu kartu — jų pasirinktajai meno rūšiai. Nerija Linkevičiūtė praityje pergyveno "savęs ieškojimo" laikotarpį vokalinėje srityje, kol pagaliau tikrai "save surado", apsiribojusi mezo sopraniniu diapozonu. Balsui dar vietomis kiek trūksta išlyginimo, bet yra gražios pažangos, jis gerai valdomas, turi "bel canto" ir ypač gerą "pianissimo". Yra didelio muzikalumo, mokyjimo pateikti frazę, surišant ją su atitinkama natūralia mimika bei vaidyba. Bernardas Prapuolenis turi gana nedidelį lyrinį baritoną, malonaus tembro, puikiai valdomą. Jo stipriausia pusė yra išskirtinis muzikalumas, atsispindintis kiekvienoje gaidoje, kiekvienoje frazėje, surištas taipgi su elegantiška scenos laikysena. Abu solistai yra puikiai susidainavę, atliekamieji veikalai yra iki smulkenų nudailinti.

Vakaro programa susidėjo iš rečiau girdimų veikalų. Claudio Monteverdi (1567-1643), gigan-tiško masto visų muzikos sričių kūrėjas, iškilęs vos operai atsiradus. Jo keletas svarbiausių operų yra žuvę, liko tik nuostabaus grožio ir originalumo ištraukos. Duetas "Pur ti miro" iš operos "Poppėjos vainikavimas" neparodė tikro Monteverdi kūrybinio masto, bet buvo grakštus ir gražiai atliktas.

George F. (Gottfried Friedemann) Haendel (1685-1759), J. S. Bacho bendralaikis ir drauge su juo vienas iš paskutiniųjų didžiųjų polifonistų, žinomas savo oratorijomis, nėra plačiai publikai pažįstamas savo tikroje profesijoje, kuria jis vertėsi, praleidęs didžiąją gyvenimo Londonė: kaip tada visur garsėjantių italų operų kūrėjų. Haendelio operos yra dingusios iš repertuaro, ir jų mūsų laikais nepavyko atgaivinti, nors buvo bandoma; atskiros ištraukos tačiau dažnai pastatomos. Šiame koncerte išgirdome Juliusa Cezario ariją iš to paties vardo operos, skatinančios kareivius kovai, kurią sklandžiai atliko Bernardas Prapuolenis. Ariją šių dienų klausytojo ausims skambėjo daugiau kaip gražaus itališko dainavimo pavyzdys, negu šauksmas kovai. Daugiau įtikinama savo paskirčiai buvo Kleopatros arija, atlikta Nerijos Linkevičiūtės, kurioje Egipto karalienė stengiasi užburti Cezarį savo grožiu ir daina. Toliau sekė šios operos finalinė scena: duetas, atliktas abiejų solistų, kuriame Cezaris vainikuoja Kleopatrą Egipto karalienę. Ši koncerto dalis buvo įdomi.

mi tuo, kad parodė mums Haendelį visai kitoki, negu jo visam pasaulyje išgarsėjusio, o faktinai tuo laiku "tarp kitko" parašytose oratorijose.

Didysis romantikas F. Mendelson - Bartholdy (1809-1847), savo trumpame gyvenime Fr. Chopino ir R. Schumanno bendralaikis, yra palikęs visą eilę vokaliųjų duetų, kurių kai kurie itin išgarsėję. Jų keturi buvo originalo kalba su įsijautimu į stilių, atlikti abiejų solistų. Žinoma "Rudens daina", nusteбіno pradinių greitu tempu, bet vėliau įtikino išbalansuoti atlikimu.

Koncerto akompaniatorius (itin puikus) — bostonietis Saulius Cibas pasirodė kaip solistas, su geru įsijautimu atlikęs romantiškai audringą J. Brahmsio Rapsodiją G minor, op 79 No 2. Šiame, šiaip virtuozizmo prasme ne per sunkiame, bet tobulai atliktame kūrinyje solistas mokėjo parodyti tikrą pianistinį talentą. Jis studijuoja chemiją ir privi-čiai imas muzikos pamokas. Gaila, turėsime dar vieną žuvusį, ar pusiau žuvusį talentą!

Pirmos dalies užbaigoj girdėjome du populiarius W. A. Mozarto operų duetus, dainuotus lietuviškai: "Tau širdį dovanoju" iš "Così fan tutte" ir "Duok ranką man, brangioji" iš "Don Giovanni".

Antroje dalyje pradžiai buvo pateiktos šešios itin įdomiai ir įvairiai atliktos liaudies dainos. Jų aranžavimas, aiškiai profesinio lygio, liko paslaptimi, programoje nepažymėtas. Kiekvienai dainai jos nepriklausė M. K. Čiurlionio kūrybai, kurio "Humoreskai" užbaigti pianistiškumu ir užbaigtumu toliau atliko pianistas S. Cibas.

Po to sekė įdomi naujiena: dvi (iš trijų parašytųjų) naujos D. Lapinsko apipavidalintos liaudies dainos. Galima pasakyti, kad jose D. Lapinskas kiek "sugrįžo", ar "nukrypo" arčiau prie mūsų publikos skonio reikalavimų. Abi dainos turėjo, berods, tam tikrą tonalų, o antroji — ir diatoninį pagrindą, bet Lapinskas pasiliko pats savimi — pilnas ekstravagantiškų ritmų, nelengvas atlikti ir neabejotinai įdomus ir originalus. D. Lapinsko kūryboje šios dainos su gražiu nauju įnašu.

Koncerto užbaiga buvo pašvęsta lengvajam stiliui. Iš jų geriausias buvo Lietuvoje gyvenančio kompozitoriaus A. Raudonikio "estradinis" numeris "Lauksiu tavęs ateinant", sudainuotas su skoninga vaidyba. Iš trijų Giedrės Gudauskienės numerių geriausias buvo užbaigti tinkantis paskutinis. Du pirmieji kiek priminė girdėtus amerikietiškus šlagerius; jų vieton ar ne geriau būtų buvę paimti bent porą Lietuvoje dabar sukuriamų estradinių numerių, kur jų yra gana daug, ir yra susidarius gan skoningas, kiek savitas, specifinis stilius.

Koncertas buvo aukšto, kultūringo lygio; šiuodu menininkai, o taip pat ir pianistas akompaniatorius S. Cibas mums gali atstovauti visur — Amerikoje ir kitų kontinentų lietuvių kolonijose.

Viktoras Petravičius

Santuoka (medžio raižinys)

Anglų novelės ataka

JURGIS GLIAUDA

ANGLŲ NOVELĖ. Anglų rašytojų novelių antologija. Sudarė Povilas Gaučys. Išeista Buenos Aires 1974 m. Spaudė "Laiko" spaustuve, Mendoza 2280, Avellaneda, Buenos Aires, Argentina. Knyga 460 psl., kaina \$7.00, gaunama "Drauge".

Skaitytojas pakels antakius ir nustebs ištar: kodėl toks labai kovingas šio rašinio pavadinimas? Kalbama literatūros dingstimi, naudojama atakos metafora! Tačiau taip tinka, kalbant apie antologijas.

Prieš dvidešimt trejus metus man teko pasidžiaugti "Drauge" Povilo Gaučio žygdarbiu: 1952 metais pasirodė "Pietų Kryžiaus padangėje". Tai buvo Pietų Amerikos novelių rinkinys, Povilo Gaučio išverstas lietuvių kalbon. Kad ir seniai tai buvo, atsimenu, jog tuo rinkiniu žavėjau. Ir žavedamas, palyginau savo ispūdį su Niagaros krioklio ispūdžiu. Šauni stichija, dvasią užimanti jėga — galybė, susijusi su grožiu.

Daugeliui visiškai nepažįstamos dėl kalbos nežinojimo lotynų Amerikos novelės tapo žinomos. Povilo Gaučio tarpininkavimu iki tol nepažįstami novelės meistrai, jų talento šedevrai, pasidare savi, artimi, dargi pamylėti. Margasis, spalvingasis, visad rums, šauriečiams, egzotiškui atrodantis Pietų Amerikos žmogus ir gamtovaizdis pro jų literatūrą prizmę, per vertėjišką Povilo Gaučio talentą įžengė į mūsų kiemą, į mūsų lentynas, į mūsų dvasią.

Praėjo dvi ilgos dekadės ir 1975 metais (nors knyga datuota 1974) mus pasiekė "Anglų novelė, arba anglų novelių antologija". 460 knygų puslapiuose sutilpo dvidešimt dviejų anglų rašytojų novelės. Tai chronologinė, atranka nuo Charles Dickenso iki Liam O'Flaherty. Palaipsniui matome kaip kitę anglų novelės forma ir prigimtis, kaip įžengė daugis naujų elementų, kaip įvairioje novelės sąvoka ir rašymo metodas. Kartu gi grožinės talentais. Prusiname skoni į įvalgą ir novelės pasaulį. Mums, jau gerai įnikusiems į anglų kalbą, ipratusiems turėti tą kalbą kaip nepakeičiamą

pažinimo priemonę, sugebančioms įžvelgti estetinę tos kalbos mozaiką literatūros veikaluose, anglų novelės antologija galės pasirodyti tam tikru ekscentrizmu. Atrodo, jog Gaučys dovanuoja mums lotynų Amerikos meistrus lietuviškai, o Lotynų Amerikos lietuviams tolygiai davė anglus lietuviškai. Juo labiau, kad "Anglų novelė" išleista Argentinijoje. Ji spausa lietuvių savaitraščio "Laikas" spaustuveje, Buenos Aires didmiestyje.

Tokia pažiūra į "Anglų novelės" atkeliavimą mūsų tarpan angliškai kalbančiuose kraštuose būtų formalis, net sarkastiška. Mūsų dėmesio globoje, šiuo atveju vertime, autoriai kitataučiai priartinti prie skaitytojo emocijų. Jų paradas, kaip drįsau įrašyti šio rašinio antrastėn, tolygus atakai — tai smūgiai į skaitytojo samonę. Tie smūgiai pradžiugina.

Stipri pažintinė medžiaga sruva iš vertėjo rūpestingumo: jis parūpino enciklopediškai glaustus apdarimus, biografinius bruožus, kūrybos analizę. Kategoriskas — įrašas, kad antologiją "sudarė" Povilas Gaučys, formaliai nesuteikia pagrindo vadinti ji šių novelių vertėju. Drąsiai vertėju ji vis dėlto vadiname. Džiaugiamės juo labiau, kad lietuviškoji Buenos Aires spaustuve vykusiai tipografiškai užsirekomendavo ir tai taip pat yra šios antologijos išpuošio "atakos" dalis.

Skaitant antologijos noveles lyginant jas su "Pietų Kryžiaus padangėje" antologijos veikalais, matyti rasių ir geografinio peizažo skirtumai. Lotynų autoriai prabilo savo personažų savitumu, nepakartojamai, unikaliai. Koks gi pasaulis! Emocijos sivilinčios! Meiluziai nepaiso mirtinos rizikos! Vargšai kupini išdidumo, jie niekina turčius! Nuosirdžiai gerbiama seniai! Gamtovaizdžio drobių plaukia Kolumbijos kal-

Laikrodininkas
A. ŠERKŠNYS
Taisau laikrodžius, auksu ir gintaru išdirbinius. Darau gintarinius žiedus.
3362 S. Halsted 523-2044

Apie Viktorą Petravičių

Jo parodos Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, proga

AUSTE PEČIURAITE

Zvilgsnis, tai neapčiuopiama linija, jungianti akies lėlytę ir egzistuojantį objektą. Zvilgsnių kitimas sudaro akių ir veido žodyną. Akys savo išskirtine funkcija egzistuoja kita būtimi negu kiti kūno organai. Kada žvilgsnis tampa atidžiu žiūrėjimu, ta neapčiuopiama linija virsta gija, kuria matomieji daiktai, kaip mikliausi akrobatai, sekami žašų ir audros, nešdami dešinėje rankoj tris didžiules tulpes, nučiuožia akin.

Atspėtos mįslės akys yra ežerai, kuriuose skęstama ir skandinama. Iš tikrųjų, skendimo sensacija dvilypė. Jei atsakomybė ralybei nediktuoja emocijoms, žiūrėtojas įbrenda Petravičiaus atkurtam vaizdai, savo atskirio dalimis, lengvai nusliuogusio akin gija ir įnėrusio į ežerus Petravičiaus paskirton jam vieton.

Pažiūrėjus į Petravičiaus darbus, mus gali ištikti keuri skirtingi likimai, įvairiais būdais pakeičiantys ateitį.

1) Išorėje pasilikame beveik tokie patys kaip visada. Nei gestai, nei kalbėjimo būdas nepasikeičia. Bet jei kas pažvelgtų į mūsų akis su atidumu, įmatančiu keliolika spalvų žaliuoj, aiktelėtų, įžvelgę jose moteris, braidančias tarp žmogaus dydžio paukščių.

2) Pajuntame stipresnę oro srovę, greitai virstančią viesuliu. Numetame nereikalingus daiktus, plunksnakočių, nusiaunam batus, nusviedžiam auskarus ir portfelį. Draugų ir giminių veidai susilieja, tartum šaukia, "sodie" ar "sugrįžk", bet jų žodžiai tosta. Aplink mus medinės kolonos, riteris pasukęs galvą. Kelis kartus svarstė "ar daiktai turi samonę?", randame atsakymą. Mes esame krėslo po karaliaus alkūne dalis.

nai, Argentinos prerijos, Amazonės vandenys. Anglija yra tariamoji santūrumo, skepticizmo, šaltakraujiškumo tėvynė. "Žirnių sriubos" miglos Londonė ir alkanų šakalų kauksmas Argentinos prerijose — tai geram novelistui tikras ginklas atakuoti skaitytoją ir liudyti tikrovės vaizdus. Novelistų virtuoziškumas "Anglų novelės" antologiją daro spalvomis žėrinčią ir emocijomis virpančią. (Nukelta į 6 pusl.)

neatsizada ir Anglijoje. Anglai įvairūs, spalvingi, jautrūs ir aistringi, kaip ir Lotynų Amerikos gyventojai. "Žirnių sriubos" miglos Londonė ir alkanų šakalų kauksmas Argentinos prerijose — tai geram novelistui tikras ginklas atakuoti skaitytoją ir liudyti tikrovės vaizdus. Novelistų virtuoziškumas "Anglų novelės" antologiją daro spalvomis žėrinčią ir emocijomis virpančią. (Nukelta į 6 pusl.)

Atkreipkite dėmesį!

Šios PLOKŠTELĖS daugelini žmonių dar nėra žinomos, tai būtent:

LIETUVIŠKŲ DAINŲ IR OPERŲ ARIJŲ RINKINYS IV

1. SAULELE RAUDONA ir PER LAUKELI. Liet. liaudies daina. Įdainavo liet. filh. choras. Dir. A. K. Kaveckas.
2. UZ NEMYLIMO BERNELIO. Liet. liaudies daina. Įdainavo liet. filh. choras. Dir. J. Svedas.
3. ZALIOJ GIRIOJ. Liet. liaudies daina. Įdainavo P. Siparis.
4. SALIA KELIO KUKALIS ZYDEJO. Liet. liaudies daina. Įdainavo R. Marijošius.
5. BERNELI MOSŲ. Liet. liaudies daina. Įdainavo V. Mikšaitė.
6. AS ISDAINAVAU VISAS DAINELIS. Liet. liaudies daina. Įdainavo R. Marijošius.

7. TĖKEJO SAULELE. Liet. liaudies daina. Įdainavo R. Marijošius.
8. TRAVIATA. Įdainavo K. Petrauskas, dir. L. Hofmekleris.
9. PIKŲ DAMA. Įdainavo K. Petrauskas, dir. L. Hofmekleris.
10. SIENAPIOTĖS DAINA. Liet. liaudies daina. Įdainavo Lietuvių vok. ansamblis.
11. SENBERNIO DAINA. Liet. liaudies daina. Įdainavo A. Lietuvinkas.
12. GIEDA GAIDELIAI. Liet. liaudies daina. Įdainavo J. Stasiūnas.
13. UZ MELNYNŲ MARIJŲ. Liet. liaudies daina. Įdainavo J. Stasiūnas.

LIETUVIŠKŲ DAINŲ IR OPERŲ ARIJŲ RINKINYS V

1. SUBATOS VAKARELĖ. Liet. liaudies daina. Įdainavo liet. liaudies ansamblis.
2. ZEMAITISKA LIAUDIES DAINA. Dir. J. Svedas. Įdainavo liet. liaudies ansamblis. Dir. J. Svedas.
3. KUR TAS SALTINELIS. Liet. liaudies daina. Įdainavo R. Siparis.
4. OI KAS SODAL. Liet. liaudies daina. Įdainavo V. Mikšaitė.
5. SOKINEJO PANA ONA. Liet. liaudies daina. Įdainavo V. Mikšaitė.
6. LIETUS LINOJO. Liet. liaudies daina. Įdainavo J. Stasiūnas.
7. ATSKREND SAKALELIS. Liet. liaudies daina. Įdainavo J. Indra ir J. Stasiūnas.

LIET. LIAUDIES TAUTINIŲ ŠOKIŲ RINKINYS IX

1. JUODASIS JONKELIS. Įgrojo liet. liaudies ansamblis. Dir. J. Svedas.
2. MALONELIS. Įgrojo liet. liaudies ansamblis. Dir. J. Svedas.
3. KUBILAS. Įgrojo P. Cetkauskas ir S. Vilniškis-Grauzinis.
4. BLEZDINGELE. Įgrojo P. Cetkauskas ir S. Grauzinis.
5. DŽIGONAS. Įgrojo L. Baltušis.
6. GYVATARAS. Įgrojo liet. liaudies ansamblis. Dir. J. Svedas.
7. RAGUČIŲ POLKA. Įgrojo liet. liaudies ansamblis. Dir. J. Svedas.
1. KEPURINĖ. Įgrojo P. Cetkauskas ir S. Vilniškis.
2. MIKITA. Įgrojo P. Cetkauskas ir S. Vilniškis.
3. SUBATELĖ. Įgrojo L. Baltušis.
4. BLEZDINGINIS JONKELIS. Įgrojo liet. liaudies ansamblis. Dir. J. Svedas.
5. KLUMPAKOJIS. Įgrojo liet. liaudies ansamblis. Dir. J. Svedas.
6. REZGINELĖ. Įgrojo liet. liaudies ansamblis. Dir. E. Pilypaitis.
7. JONKELIS. Įgrojo liet. liaudies ansamblis. Dir. J. Svedas.

Visos šios plokštelės kainuoja po \$6.00. Gaunamos —

Užsakymus kartu su pinigais siųskite šiuo adresu:

D R A U G A S

4545 West 63rd Street

Chicago, Illinois 60629

* Užsakant pridėti 50 centų už kiekvieną plokštelę persiuntimui. Illinoisas gyv. moka 5% mokesčių.

COMMERCIAL INSTITUTIONAL
& RESIDENTIAL PAINTING
& DECORATING
Insured & Licensed
Call Anytime 978-3996

TWY-MAX SERVICE
Washer & Dryer Repairs
Coin Operated & Home
Laundry
Call — TWY-MAX — 458-2686

Nauji leidiniai

• **SEJA**, 1975 m., Nr. 4 "Tau-Russe" pateikia Rimvydas Sidrys. tinės demokratinės minties žurnalas. Redaguoja Liudvikas Smulkštys, 2523 W. 69th St., Chicago, IL. 60629. Leidžia Varpininkų leidinių fondas. Administruoja Juozas Urbelis, 1649 N. Broadway, Melrose Park, IL. 60160. Žurnalas išeina 4 kartus metuose. Metinė prenumerata 5 dol. Straipsnių antraštės ir užsklandos dail. Broniaus Murino.

Be kita ko, šiame numeryje: A. Barčius rašo apie lenkų tarpusavio diskusijas ryšių su Sovietų Sąjunga ir Rytų bei Vakarų politikos reikalu; L. Smulkštys peržvelgia Lietuvos ir Sovietų Sąjungos valstybinius ir kultūrinius ryšius 1920-1940 metų laikotarpiu; Kazys Karvelis svarsto temą "Helsinkis, politika ir kultūra". Ir visa kita žurnalo medžiaga yra neblogoj paruošta ir tikroviška.

• **PASAULIO LIETUVIS**, 1976 m. sausio mėn. Nr. 19/82. Leidinys Bendruomenės minčiai ir gyvenimui. Leidžia Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Valdyba. Redaguoja Redakcinė kolegija, 6804 S. Maplewood Ave., Chicago, IL. 60629. Administruoja Stasys Džiugas, S. Mozart St., Chicago, IL. 60629. Metinė prenumerata 3 dol.

Naujus metus sutikdamas, rašo Stasys Barzdukas. Apie išeivijos bendravimą kalba Bronius Nainys. Laisvinimo veiklos penketį nušviečia Juozas Gaila. Svarstomas klausimas: sveika ar sulaukta Bendruomenė? Numeryje ypač apstu rašinių jaunimo, daug medžiagos, liečiančios mūsų jaunimo veiklą ir jo pozityvius užmanymus.

• **MEDICINA**, 1975 m. Nr. 3 (51). Pasaulio lietuvių gydytojų sąjungos žurnalas. Vyr. redaktorius Kazys Pemkus, M. D., 1022 Beau Brummel Drive, Sleepy Hollow, IL. 60118. Žurnalą administruoja L. Dargienė, 10326 Kipling St., Westchester, IL. 60153. Prenumeratos kaina metams 10 dol.

Šį kartą redaktorius savo žodį skiria lietuviškai spaudai, ypač profesinei spaudai, kuri tėvynėje jau vėrčiama pereiti į rusų kalbą. Anot, redaktorius: "Šiokioje privinkusioje atmosferoje ypač iškyla laisvųjų kraštų spaudos svarba. Begalinėje laisvės jūroje skelbti tiesą, atitaisyti skleidžiamą melą, parodyti nesuklastotą mūsų tautos ir mūsų brolių veidą. Nebūdami emigrantais, iš savo tėvynės pavergėjų negalime laukti stiprybės, o tik mūsų sunaikinimo bet kokiais priemonėmis (net "patriotizmo" vardu). (...) Palikę savo broliams karvelio švelnumą ir žaltio gudrumą, mes išsinešime promėtėjusią ugnį ir Dovydo ietį: ugnį, kuri degtu meile pavergtą tėvynę, spinduliuotų į ją ir į pasaulį; ietį, kuri būtų nukreipta į melą ir smurtą, o ne į savo brolių".

Apie sveikatos problemas Trečiojo pasaulio kraštuose rašo Jonas Valantiejus. Su naujomis pažinimais moderniojoje psichiatrijoje supažindina Anatolijus C. Matulis. Medicinos istoriją "a la

• **LAISKAI LIETUVIAMS**, 1976 m. sausio mėn., Nr. 1. Lietuvių jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaguoja Juozas Vaišnys, SJ. Administruoja Aleksandra Likandienė. Adresas: 2345 W. 56th Chicago, IL. 60636. Metinė prenumerata 6 dol.

Apie žmonijos alkį ir eucharistinius kongresus rašo redaktorius Juozas Vaišnys, SJ. Poezijos mėgėjams bus vienas malonumas skaityti Onos Mikailaitės naujų eilėraščių pluoštą. Išeivijos poetinėse atžalose Mikailaitė pastaruoju metu yra vienas iš labiausiai pasistiebusių ūgių; tai neabejotinai talentas, jau labai jautriai užčiuopiantis ir formos ir minties subtilumą. D. Bindokienė prašo daugiau pagarbos gyviesiems ir mirusiems. J. Venckus, SJ, supažindina skaitytoją su Blaise Pascaliu (1623-1662). Pasikalbama su dail. Dangule Stončiute, kurios grafikos darbas puošiamas šis numeris. Istorinių įvairenybių apie Lietuvos žmones paberia J. Prunskis. Apžvalginėje žurnalo dalyje įprasti skyriai: Jaunimas, Šeima, Tėvynė, Kalba, Filmai ir Trumpai iš visur.

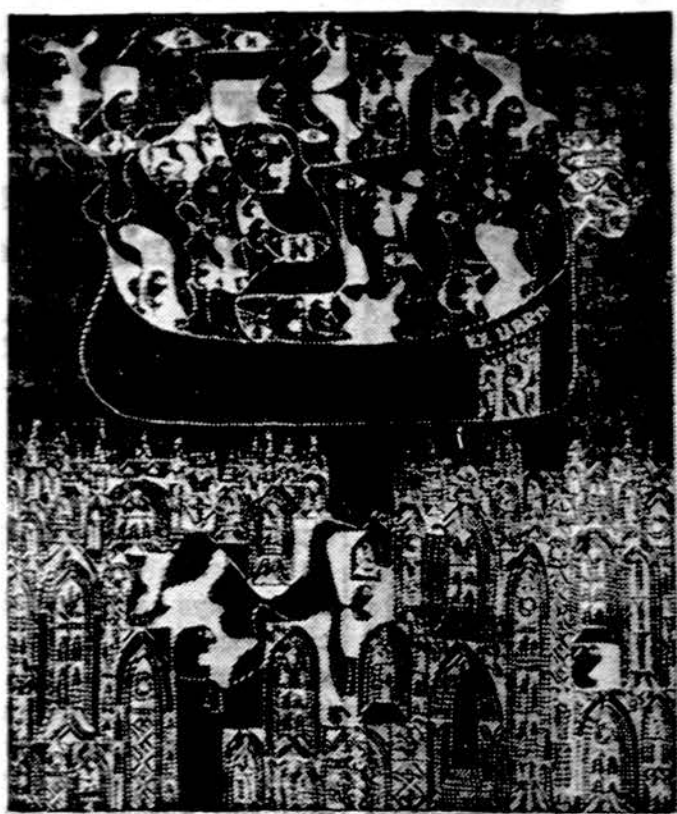
• **SKAUTŲ AIDAS**, 1976 m. sausio mėn. Vyr. redaktorė Sof. Jelonienė, 6111 S. California Ave., Chicago, IL. 60629. Administruoja A. Orentas, 6842 S. Campbell Ave., Chicago, IL. 60629. Metinė prenumerata 5 dol.

Vladislav Zilius Ex libris (žūr. Kertinė paraštė)

• **LIETUVIS ŽURNALISTAS**, 1976 m. sausio mėn., Nr. 6(12). Lietuvių žurnalistų sąjungos neperiodinis leidinys. Redaguoja Vytas Kasniūnas, 3754 W. 70th Place, Chicago, IL. 60629. Administruoja Danutė Vakarė, 7114 S. Talman Ave., Chicago, IL. 60629.

Šiame numeryje rašo: J. Vaišnys, SJ, J. Prunskis, B. Raila, A. Nakas, E. Pakštaitė, D. Vakarė, J. Kupronis, J. Karka, Vl. Būtėnas, J. Janušaitis, A. Pužauskas.

Vladislav Zilius Ex libris (žūr. Kertinė paraštė)

Aplamai tai labai gyvai suredaguotas, ypač meistriškai puslapiuose apipavidalintas, gausiai iliustruotas, 32 psl. leidinys.

• **MŪSŲ ŽINIOS**, 1976 m. vasario mėn. 1 d., Nr. 2 (86). Lietuvių jėzuitų ir Jaunimo centro Chicagoje biuletenis. Redaguoja Alg. Kezys, SJ. Administruoja Petras Kleinas, SJ. Adresas: 5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL. 60636.

Br. Krištanavičius, SJ aiškina, kas yra Evangelijos. Tekstu ir iliustracijomis pristatomi šie įvykiai: jaunųjų žurnalistų konkurso pabaigtuvės, Zitos Sodeikienės paroda, Pedagoginio instituto valakas, išpūdziai ir nuotykių Romoje, M. Krupavičiaus minėjimas Clevelande ir kt.

• **PAMOKSLAI**, B serija, Nr. 2, 1976. Nuo Pelenų dienos iki Dievo Kūno šventės. Leidžia Amerikos Lietuvių Kunigų Vienybė. Atsiskaityma siųsti Centro valdybos išdėstiniui: Rev. V. Dabušis, 147 Montgomery Pl. Peterson, N. J. 07501.

Siame sąsiuvinyje telpantys pamokslai paruošė: prel. Leonardas Gižinskas, kun. Vaclovas Paulauskas, kun. B. Mikalauskas.

• **LAIVAS**, 1976 m. sausio mėn. Nr. 1. Religinio ir tautinio gyvenimo mėnesinis žurnalas. Leidžia marijonų vienuolija. Redaguoja kun. J. Vaškas, MIC. Redakcijos ir administracijos adresas: 4545 W. 63rd St., Chicago, IL. 60629. Metinė prenumerata 1AV ir Kanadoje 4 dol., kitur — 5 dol.

• **MŪSŲ SPARNAI**, 1975 m. gruodžio mėn., Nr. 39. Lietuvių evangelikų reformatų žurnalas. Redaguoja Jokūbas Kregždė, 2439 W. 51st St., Chicago, IL. 60632. Administruoja Jonas Palšis, 5718 S. Richmond St., Chicago, IL. 60629. Prenumeratos kaina — auka.

• **VYTIS**, 1976 m. sausio mėn., Nr. 1. Lietuvos Vyčių žurnalas. Redaguoja Loretta I. Stukas, 1467 Force Drive, Mountside, N. J. 07092. Metinė prenumerata 5 dol. Administracijos adresas: Vytis, 2524 W. 45th St., Chicago, IL. 60632.

• **EGLUTĖ**, 1976 m. sausio mėn. Lietuviškas laikraštėlis vaikams išeivijoje. Redaguoja ses. Ona Mikailaitė, Elena Juknevičienė, Dangulė Sadūnaitė, Ad-

TIRIAMASIS ŽVILGSNIS I V. EUROPA

Italų rašytojas, laikraštininkas Guido Piovene, kelių knygų autorius, Milane leides savo laikraštį, apkelio vakarų Europą ir savo patyrimus surašė veikale, kuris dabar išverstas į anglų kalbą: "In Search of Europe" (vertė J. Shelpy, išleido St. Martin's Press, New York, 1975 m. 372 psl. 12.50 dol.). Čia aptariamas kultūrinis, visuomeninis, valstybinis, ekonominis gyvenimas Prancūzijos, Anglijos, Olandijos, Belgijos, Švedijos, Norvegijos, Suomijos, Danijos, Airijos, Ispanijos, Portugalijos, Vokietijos, Italijos — visos ne komunistinės Europos. Autorius kiek liberalėsi, kairesnių pažiūrų, bet stengiasi kalbėti faktais. Knyga tai nėra jo kelionės nuotykių pas-

ministruoja ir spausdina Nekaltai Pradėtosios Marijos seserys. Prenumerata metams 7 dol. Adresas: Eglutė — Immaculate Conception Convent, Putnam, Conn. 06260.

• **ŠALTINIS**, 1975 m., Nr. 6. Tikybinės ir tautinės minties žurnalas. Išeina kas antras mėnesis. Leidžia Sv. Kazimiero sąjunga ir marijonai. Redaguoja S. Matulis, MIC. Administruoja J. Dubickas. Metinė prenumerata 2 svarai arba 4 doleriai. Adresas: 16 Hound Rd., West Bridgford, Nottingham NG2 6AH, England.

• **Filatelistų draugijos "Lietuva" Biuletenis**, 1976 m., Nr. 1. Biuletenis apima filateliją, numizmatiką ir kitas artimas sritis. Redaguoja Eugenijus Petrauskas, 7742 S. Troy St., Chicago, IL. 60652. Administruoja Kazys Rožanskas, 3450 62nd St., Chicago, IL. 60629. Metinė leidinio prenumerata 5 dol.

• **Toronto Lietuvių kredito kooperatyvo "Parama" 1976 metų SIENINIS KALENDORIUS**. Kalendorių puošia Teleforo Valiaus spalvota grafika nuo stiklo "Tremtiniai".

• **AKIRACIJAI**, 1976 m. sausio mėn., Nr. 1. Atviro žodžio mėnraštis. Leidžia Viewpoint Press, Inc. Redaguoja redakcinė kolegija. Metinė 10 numerių prenumerata 6 doleriai. Adresas: 6821 S. Maplewood Ave. Chicago, IL. 60629.

kojimas, taip pat nėra rinkinys duomenų iš kelionių vadovų ar iš almanachų — enciklopedijų. Jis rašo, ką sužinojęs iš kontaktų su atsakingais valstybininkais, kultūrininkais, mokslininkais, o taip pat ir eiliniiais žmonėmis.

Iš knygos patiriame daug naujų dalykų, pvz. kad vien Amsterdamas kas savaitę padalina apie 50,000 florinų savo šesetui šimtų dailininkų, olandų dailininkai ir skulptoriai gali gauti nemokamai medžiagos ir studijų patalpas. Jų kūrinius parduodant, ketvirtadalį kainos sumoka vyriausybė. Nors daugiau skaičiūsiio veiklas labai nenustebina, bet vis dėlto vertas dėmesio. (jp).

RELIGINIŲ VEIKALŲ AUTORIS

Kun. dr. Jonas Gutauskas sausio 16 d. atšvenčė 70 m. amžiaus sukaktį. Uolus studijozas. Kauno universitete gabo teologijos daktaro laipsnį, o Quebecko Lavalio universitete gavo teologijos daktaro doktoratą. 1941-1944 m. buvo Vytauto D. universiteto teologijos — filosofijos fakulteto dėstytojas. Tremties metu dirbo Tautinėje delegatūroje, kaip jaunimo auklėjimo ir mokyklų patarėjas. Porą metų dėstė kunigų seminarijoje Medeline, Kolumbijoje. Bendradarbiauja laikraščiuose ir žurnaluose. Atskirai išspausdinta jo: Dangaus tarnyboje, disertacijos: Popiežiaus primatas Vl. Solovjovo sampratoje, Religinis vaiko auklėjimas. Autorius tikybės vadovėlių, maldaknygės ir kt.

D. Richardson Const.

Room additions, siding and all types of remodeling.
Free Estimates
PHONE — 422-3469

WATER WELL
PUMP PROBLEMS SOLVED
Free estimates
JAMES S. BRICKEY & SON
Tel. 964-4488

ANGLŲ NOVELS ATAKA

(Atkelta iš 5 pusl.)

Tropikuose rojus ieškojęs Conradas, universalusis Maughamas, sielos pakampių žinovas Dickensas, pasaulinis dandy Oscar Wilde, tariamas erotikos adeptas Lawrence (dabar jis toks kuklus!), sarkastiškasis James Joyce, švelnioji finalo staigmenos meistrė Katherine Mansfield...

Rūpestingas Povilo Gaučio vertimas neretai džiugina tam tikru stilistiniu "sutapatėjimu" su originalu. Tai itin ryšku "Laimingas Princas" O. Wilde novelėje.

Sužinome ir įsitikiname, kad novelės kultas Anglijoje gyvas, gajus. Ir, a propos, juk ši knyga, solidžioji "Anglų novelė" taip tikty paskleisti... Vilniaus, Kauno, Klaipėdos knygynuose! Ten ji reikalinga, kaip niekur kitur. "Helsinkio dvasia", prie kurios dekoratyviai prisirašė Maskva, provokuoja pasiūlyti importuoti šią knygą, kurioje išeiviskų, "pavoingų" tendencijų nė skru-

PASINAUDOKIT PROGA!

MAŽOJI LIETUVA III tomas pasirodys spaudoje šių metų pavasarį ir knygos kaina bus \$15.00. Iš anksto užsisakiusiems ji tekainuos tik \$10.00. Knyga turi virš 300 puslapių, joje yra 6 studijos apie Mažąją Lietuvą su žemėlapis, kurių dalis dar niekur nebuvo paskelbta. Knygą redagavo prof. Martynas BRAKAS.

Neatidėliodami siųskite knygos užsakymą \$10.00.

LITHUANIAN RESEARCH
INSTITUTE
29 West 57th Street
New York, N. Y. 10019

A. TVERAS
LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBES
Pardavimas ir taisymas
2646 W. 69th Street Tel. EE 7-1941

1976 M. EKSKURSIJOS Į LIETUVĄ

# 2 Gegužės 10 — iki gegužės 19	Maska, Vilnius (viena savaitė)	\$ 760.00
# 3 Gegužės 16 iki gegužės 24	Maska, Vilnius (viena savaitė)	760.00
# 4 Gegužės 31 iki birželio 15	Maska, Vilnius, Ryga	931.00
# 5 Birželio 14 iki birželio 29	Maska, Vilnius, Roma	1180.00
# 6 Birželio 28 iki liepos 12	Maska, Vilnius, Ryga, Leningradas	1051.00
# 7 Liepos 5 iki liepos 19	Maska, Vilnius, Roma	1160.00
# 8 Liepos 12 iki liepos 26	Maska, Vilnius, Sveicarija	1206.00
# 9 Liepos 19 iki rugpjūčio 2	Maska, Vilnius, Ryga, Leningradas	1051.00
# 10 Rugpjūčio 9 iki rugpjūčio 23	Maska, Vilnius, Roma	1160.00
# 11 Rugpjūčio 16 iki rugpjūčio 30	Maska, Vilnius, Sveicarija	1206.00
# 12 Rugpjūčio 23 iki rugsėjo 7	Maska, Vilnius, Ryga	1051.00
# 13 Rugsėjo 20 iki rugsėjo 28	Maska, Vilnius (viena savaitė)	760.00
# 14 Spalio 4 iki spalio 18	Maska, Vilnius, Ryga	931.00
# 15 Spalio 11 iki spalio 19	Maska, Vilnius (viena savaitė)	760.00
# 16 Lapkričio 1 iki lapkričio 9	Maska, Vilnius (viena savaitė)	677.00
# 17 Gruodžio 7 iki gruodžio 15	Maska, Vilnius (viena savaitė)	677.00
# 18 Gruodžio 20 iki sausio 4	Maska, Vilnius, Ryga	876.00

KAINOS PADUOTOS YRA NUO NEW YORKO ARBA BOSTONO — NUO CHICAGOS REIKIA DAR PRIDėti \$119.00

VISAS GRUPES LYDES PATYRĖ VADOVAI. VISOS GRUPES BUS 1 DIENĄ VEZAMOS Į KAUNĄ, TAIP PAT IR Į TRAKUS 1/2 DIENOS

Lietuvių ekskursija į Meksiką — 7 dienos — tik \$300 (po du į kambarį). Išvyksta gegužės 1, 1976

SKUBĖKITE REGISTRUOTIS — VIETŲ SKAIČIUS RIBOTOS!

AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU

9727 South Western Avenue
Chicago, Illinois 60643 Tel. (312) 238-9787

Air fares subject to change and/or government approval.

Taip pat darome dokumentus giminių iškviatimui į Ameriką pasisvečiuoti.

LAIKAS: 1976 metais

Premjera—vasario 28 d. 8 v. v. (šeštad.)
Antras spektaklis—vasario 29 d., 3 val.
popiet (sekmadienį)

VIETA:

Marijos Aukšt. Mokyklos Auditorijoje,
6727 So. California Avenue

BILIJETAI:

"Marginių" prekyboje, 2511 W. 69th St.;
Telef. — PROspect 4-8485

KAINA: \$8, 7, 6, 5, 4, 3.

LIETUVIŲ MENO ANSAMBLIS DAINAVA

trisdešimties metų sukaktį atžymėti stato

Dviejų veiksmų muzikinį veikalą

PAMARIO PASAKA

Libretas DANUTĖ BRAZYTE-BINDOKIENE
Muzika ALOYZAS JURGUTIS
Režisūra ZITA KEVALAITYTĖ-VISOCKIENE

Diriguoja

Dekoracijos JURGIS DAUGVILA
Apšvietimas CESLOVAS RUKUZA
Choreografija JAUNUTIS PUODZIČNAS
ALOYZAS JURGUTIS

SOLISTAI:

Margarita Momkienė
Valentinas Liorentas
Nelia Paulauskaitė
Vyta Rads Julius Savrimas

BALETAS:

Violeta Karosaitė ir
Jaunučio Puodžiūno studijos šokėjai
Chormeisterė ir akompaniatorė
Emilija Pakštaitė

SIMFONINIS ORKESTRAS

REDAGUOJA ST. SEMENIENĖ, 6507 S. TROY ST., CHICAGO, ILL., 60629. TELEF. 925-5988.

MIRĖ AGATHA CHRISTIE, pirma numarinusi savo romanų herojų Poirot

Šių metų sausio 12 d., sulaukusi 85 metų amžiaus, mirė Agatha Christie savo namuose Wallingford, šimtas km nuo Londono. Apie mirtį pranešė jos romanų leidykla. O tie romanai — policinio — kriminalinio turinio veik visi turėjo svarbiausiuoju asmeniu sekli Hercule Poirot.

Christie pragyveno savo romanų herojų vos mėnesių laiko. Praėjusių metų kovo mėn. Christie iškėlė savo romanų leidyklai Collins iš stalčiaus ištrauktą seną, o drauge ir naują, paskutinį romaną „Courtin“, kuriame Poirot pagaliau žūsta. Tasai romanas buvo parašytas dar 1940 m. ir išguldė stalčiuje nespausdintas, nes Agatha vis tęsė savo romanų eilę su tuo pačiu herojum sekliu Poirot, nedrįsdama jo numarinti, nes publika laukė laukė naujų romanų ir atsidėjusi sekė gausios sekli Poirot nuotykius. Atiduoti spaudai „Courtin“ su Poirot mirtimi Christie nelabai norėjo. „Jis pagaliau man pasidarė nuobodus, — pasiteisindama kalbėjo Christie, — ir nebuvo kito geresnio būdo nusikratyti tuo nepakeliamu draugu, kaip jį numarinti. Tokių seklių, kaip jis daugiau jau nėra“.

Panašiai buvo ir su tokiu romanų autorium Conan Doyle, kuris labai ilgai abejojo, ką daryti su romanų herojom Sherlock Holmes, kurio gyvenimą vis dar pratęsė sekančiuose romanuose, nors jau, rodos, buvo atėjęs laikas ir Sherlockui mirti. Christie romanas „Courtin“ pasirodė praėjusių metų gruodžio mėn. Taigi Agatha Poirot pragyveno vos mėnesių laiko.

Agatha Christie buvo gimusi Torquay, Devon grafystėje, Anglijoje. Jos tėvas buvo amerikietis, motina — anglė. Tačiau Agatha iš tėvo veik nieko nepaveldėjo; jos romanai yra tipiški angliški tiek savo stiliumi, tiek aplinka, tiek asmenimis, bet ypačiai subtiliu humoro siūleliu. Christie motina neketė viešųjų mokyklų, todėl dukrai samdė privačius mokytojus. Savo įprastą ironiją Agatha konstatuoja: „Niekad nesu lankiusi mokyklos, nes mano laikais mergaitės nesimokė, kaip dabar...“

Pirmojo pasaulinio karo metu Agatha buvo mobilizuota ir tarnavo Raudonajame Kryžiu kaip vaistinės vedėja. „Visi tie spalvoti buteliukai lentynose su nuodais mane jaudino ir žavėjo. Kiek atsimenu, tada aš pasiryžau panaudoti nuodus kaip ginklą, kuriuo reikia nužudyti mano romanų aukas“. 1914 m. iškėlė už kariuomenės majoro Archibald Christie. Iš jo gavo du dalykus: dukterį ir pavardę. Rašyti pradėjo labai anksti. Jos pirmąją knygą, kurioje gimė Poirot — „The mysterious affairs at Styles“ buvo sunku išvilioti leidyklai. Kai pagaliau ji buvo atspausdinta, Agatha honoraro gavo tik 25 sterlinas. 1927

m. Christie vyras Archibaldas, įsimylėjęs kitą moterį, pametė Christie. Jai tatau buvo baisus sukrėtimas, iš kurio gelbėjosi, pasinekdama į romanų rašymą. Tačiau dar reikėjo kuo nors kitu pagarsėti: 1927 m. gruodžio 7 d. laikraščiai pranešė, kad Christie paslaptinai yra dingusi. Policija, veltui ieškodami porą savaites, pagaliau surado ją viename Harrogate pensione visiško amnezijoje — nežinančia, kas ji esanti, nė kur besanti. Bet daugelis manė, kad tai yra tik triukas, norint pagarsėti ir atkreipti visuomenės dėmesį. Tas nuotykių pasidėjo: sekanti Christie knyga „The murder of Roger Ackroyd“ turėjo jau nepaprastą pasisekimą.

Christie iškėlė antrą kartą 1930 m. už garsaus archeologo prof. Max Mallowan, kurį sutiko vienoje savo kelionėje Mesopotamijoje. Šį kartą vedėbos buvo labai vykusios ir laimingos.

Agatha Christie (1890-1976)

Pati Christie sakydavo: „Mūsų santuoka yra visiškai pavykusi. Antra vertus, moteris, kuri išeik už archeologo, niekad nebijo pasenti, nes vyrui juo senesne, tuo brangesnė“.

Christie romanų herojus belgas Poirot, su galva, panašia į kriausę, su mostimi suteptais ūsais, pilnas tuštybės, labai jautrus tvarkai ir daiktų simetrijai, atnešė jai laimę. Jo asmenybę Christie kūrė labai atsidėjusi. Kaip seklys, Poirot nepaiso turimų duomenų, o daugiau gilina si į žmogaus psichologiją ir pro išorę prieina prie tiesos. Poirot kartais ciniškai, tačiau pagrįstai, sakydavo, kad žmogus atstovauja tik vienai pusei, kad dažnai tiesa yra prieštaraujanti ir sunkiai atsekama.

Christie romanų stilius yra paprastas ir sklandus. O tas padėdavo jai sukompanuoti intriga, sukurti reikiama aplinką, išvystyti humora. Pasinėjusi pasisekimo linkme, ji mokėjo labai protingai tvarkytis. Paprastai į metus parašydavo dvi knygas, dažniausiai žiemos mėnesiais. „Paprastai tik dvidešimt varito du pirštus, aš naudoju tris“, — sakydavo. Jos palikimas — 80 romanų ir apie 20 teatro veikalų. Vienas jų „The Mousetrap“ pasiekė negirdėto rekordo: Pirmą

kartą suvaidintas 1952 m., iki šiol be pertraukos vaidinamas viename Londono teatre.

Agatha Christie savo policiniais romanais sukrėdė didelį turtą. Norėdama išvengti mokesčių, įsteigė Agatha Christie Limited, kuriai tekdavo jos pajamos. Dukrai, anūkei ir trimis jos vaikams perleido kai kurių savo knygų autorių teises. Vaikaitis Matthew, kuriam teko „The Mousetrap“ autorių teisės, šiandien yra milijonierius.

Poirot nebuvo vienintelis Christie romanų herojus ir svarbiausias asmuo. Reikia nepamiršti ir Miss Marple, iš pažiūros nekalios senutės, tačiau turinčios gilių žmonių psichologijos supratimą. Christie tvirtina, kad ją sukūrusi, prisimindama savo senelę iš motinos pusės, karalienės laikų damą, kuri tačiau „puikiai pažinojo žmogaus prigimtį iškreipimus“. Tačiau ne visuose romanuose Poirot ir Marple užima pirmąsias vietas. Romano mechanizme iškyla ir kiti asmenys. Pvz. romane „Nuo devynių iki dešimt“ pats svarbiausias as-

SU MEILE LIETUVIUI IR SAVAI KULTŪRAI

JUOZAS PRUNSKIS

Nedaug teturime tokių profesijų, kur ir vyrai, ir jų žmonos taip rūpestingai darbuotųsi lietuviškiems reikalams. Čia gražiai pasižymi mūsų lietuviai gydytojai savo visuomenine ir kultūrine veikla, talkinami jų žmonių sąjūdžio, susibūrusio į Illinois Lietuvių gydytojų ir dantų gydytojų moterų pagalbinę vienetą.

Jau eilę metų, kaip šis vienetas darbiškai reikišias. Dabar turi 42 narses, išsiblaškusias po Chicago miesto, priemiesčius ir kiek tolimesnes apylinkes, bet jos reguliariai kas mėnesį daro susirinkimus privačiuose savo narių butuose, jaukioje šeimos atmosferoje, su užkandžių skanėstais.

Šiam moterų vienetiui sėkmingai vadovauja energinga pirm. Valentina Mažeikienė, vicepirm. Vida Gleveckienė, išd. Janina Vienuženė, sekr. Praurimė Ragienė, korespondentė Barbara Plikaitienė, ryšininkė — Laima Žlobienė.

Organizacijai priklauso gydytojų žmonos visokių pažiūrų, visokių nusistatymų, tačiau visos labai darniai sutaria savo veikime, besivadovaudamos Lietuvos meile ir susirūpinimu padėti vargo ar reikalo spaudžiamam lietuviui. Savo tarpe jos padaro draugių rinkliavą ir suveža Baltui. Jų vyrams gydytojams ruošiant susirinkimus, jos suorganizuoja patalpas ir sutvarko lėšų klaušimą, kai reikia išrinkti mokesčių už maistą valgykloje. Rūpinasi jaunimu, vargstančiais.

Jos jau įstengė išleisti ir gydytojų vieną našlaitį lietuvių jaunūlį, o dabar rengiasi jo broliui padėti studijuoti mediciną. Viena lietuvių, besimokydama jų lėšų dėka, jau yra tapusi mokytoja. Ir daugeliui kitų studentų padėjo lėšomis. Taigi, jų stipendijų fondas veiksmingas. Jam vadovauja

muo padaro nusikaltimą, bet skaitytojas to nepastebi iki paskutinio romano puslapio.

Kalbėdama apie savo darbą, Christie yra pasakiusi: „Nusikaltimų atpasakojimai yra parašyti žmonėms palinksinti, tačiau jie gilumoje turi seno stiliaus moralę: apginti nekaltą ir sugauti nusikaltėlį. O tačiau liūdna pagalvoti, kad aš tai darau uždarbiaudama... bet blogiausia kad niekas iš manęs ir nelaukia kitokių knygų“. Iš tikrųjų, Agatha rašė, tik siekdama pelno, visai nesiurpindama garso, kurį jai vis dėlto atnešė jos romanai. Paprastai rašydavo vonioje, šalia pasistatiusi mažą stalėlį, ant kurio būtinai stovėjo jos labai mėgiamo medaus indas. Turėdama kelis namus, dažniausiai gyveno Devonshire. Čia jos namas buvo apsuptas jos pačios auginamų ir prižiūrimų rožių krūmais. Mėgo keistas skrybėles, papuoštas pasenusiomis dirbtinėmis gėlėmis. Rėdė be skonio, kaip ir jos romanų didvyrės.

Savo išradimų sudėtingumu, romanų gausumu Christie įsigijo „kriminalų karalienės“ titulą. Baigusi aštuoniasdešimtuosius savo gyvenimo metus, pasakė: „Turiu dar stalčiuose apie dvidešimt apmatų, kurie laukia ataudžiami. Tačiau bijau pasiduoti pagundai dar kokią vieną kitą sukurti, kad galėčiau dar treniruotis“. Laikas bėgo, o dama Christie pasilikto stovėti vietoje. Jos pasaulis buvo dar prieš II pasaul. karą, o jos bandymai „suaktualėti“ liko nesėkmingi. Tačiau skaitytojai vis tiek ją mylėjo, gaudė naujai išeinančius romanus. O tu skaitytojų buvo ne taip jau mažai. Skaičiuojama, kad jos knygos, išverstos į 20 kalbų, atspausdinta 350 milijonų egzempliorių. J. Sav.

V. Mažeikienė (havajietė), Illinois Lietuvių gydytojų ir dantų gydytojų moterų pagalbinio vieneto pirmininkė, su dr. V. Tauru (kaminkrėčiu) karnavale.

Jos yra pasirūpinusios išleisti ir porą vadovėlių lietuvių mokykloms. Surošė eilę meno parodų.

Besielodamos padėti vargan patekusiam lietuviui, jos jau parūpino net keletą tūkstančių dol. pagalbos vienam ligoniui lietuvių gydytojų, kurio kojos amputuotos ir kurio žmona taip pat serganti. Jos ir Lietuvos dukterims, kiek sąlygos leidžia, atskuba su parama.

Išskodamos lėšų, jos rengia ir madų parodas, o artimiausias užmojis — vasario 21 d. turės savo padalinį Užgavėnių karnavale, Jaunimo centre, Chicagoje. Ten šalia šio moterų vieneto, turės savo padalinius ir programas Lietuvių opera, studentai ateitininkai, skautų įvairūs tantai, neolituanai, medžiotojai.

Kiekvienas centas — kultūriniam, šalpos reikalams

Mūsų Gydytojų moterų pagalbinis vienetas turės vadinamą Las Vegas naktį, su galimybe susilaikyti gausių laimėjimų. Šiomis pramogomis ir vaišėmis jos tikisi laimėti gausia publicos, ypač, kad kiekvienas jų pajamų centas

naus lietuviškiems kultūriniam ar labdaros reikalams, jaunimo globai ir studentijos paramai. Čia jų skyrtyje bus įvairūs ratai ir laimės mašinos. Šiaip visame tame užgavėnių karnavale programą pildys Antras Kaimas, Vaivos dainininkai, neolituanai, bus sava programa ir padaliniuose. Gros du orkestrai visą laiką — neolituanai ir „Vytis“.

Bet ypač sunkų darbą Illinois Gydytojų ir dantų gydytojų moterų pagalbinis vienetas pasiėmė ryšium su trijų lietuviškų operų pastatymu. Jos puikiai suprato, kad lietuviškų operų išvedimas į sceną orkestrui, gaidų paruošimui, trijų scenovaidžių sukūrimui, didesniai skaičiui repetitijų su orkestru ir be jo pareikalaus labai daug išlaidų. Apskaičiuojama, kad, pardavus visus bilietus, dar truks 37,000 dolerių. Neša nuostolius Chicago Lyric opera, mecenatų parama reikalinga ir lietuvių operai, kuri yra mūsų išeivijos pasididžiavimas.

Griebėsi padėti mūsų operai

Tą suprasdamas šis pagalbinis moterų vienetas pasiėmė ant savo pečių didelę našą — surengti balandžio 25 d. mūsų operos spektaklį, kur susirinkus didieji lietuviškos muzikos ir operos brangintojai, aukodami po 50 dol. (tax-deductable). Šis moterų vienetas pasiėmė platinti bilietus, organizuoti tą ypatingos apimties ir paskirties balių. Jos tikisi visų pirma pakratyti pačių gydytojų kišenes, o taip pat pasiekti ir daugelį kitų, kuriems lietuviškas reikalas, lietuvių muzikinė kūryba, mūsų Operos choro pastangos yra prie širdies. Dabar jau turime gausenį skaičių lietuvių ateivių, kurie finansiškai pajėgūs ir turi aukštą lietuviškų kultūrinį reikavimą supratimą ir įvertinimą, todėl mūsų moterys tikisi, kad šitai pasiseks.

Laukia mūsų

Atmintina, kad Operos choras jau taip labai daug aukojosi ilgus vakarus repetuodamas, praleisdamas labai daug savo laisvalaikio valandų, imdamasis atsakomybę net ir operos pastatymo visos finansinės rizikos. Lietuviškoji visuomenė tai turi suprasti ir įvertinti, ir šis moterų vienetas buvo pirmasis, kuris parodė taip labai didelį lietuvių kompozitorių, muzikų, solistų ir operos choristų supratimą ir įvertinimą, atskubėdamas su tokia talka, kokia berods tik pirmą kartą mūsų visuomenės užmojuose išryškėja. Ši lietuvių moterų pastanga labai verta visos lietuvių visuomenės dėmesio, pritarimo ir paramos.

DARBŪSTUMAS IR DOSNUMAS

Chicago Lietuvių moterų klubo narės jau daugiau kaip 50 metų tyliai ir kukliai vykdė savo pasirinktus uždavinius kultūrinėje ir šalpos srityje.

Nuo pat pirmos organizacijos dienos šis narėmis negausus vienetas stengėsi sutelkti šiek tiek lėšų, kad galėtų pagelbėti ir nelaimę patekusiems lietuviams, ypač šeimoms su mažais vaikais. Rūpinosi gimtojo krašto dalia, tad visada stengėsi remti Lietuvą jos atsikūrimo žingsniuose.

Laikui bėgant, su J. Daužvardienės paskatinimu ir pagalba klubo narės pristatė visuomenelį jaunai lietuvaitės Gintaro balių. Šiemet jau šešiolikta grupė gintarelių lenksis klubo tradicinėje šventėje. Pradžioje balius pelnas buvo skiriamas tik stipendijoms; dabar pelnas dalinamas stipendijoms ir BALF-ui. Pavyzdžiui, 1975 m. stipendijoms skirta 2,100 dol. Tai puiki parama lietuvių studentams.

Gi, mažesniais projektais sutelktos lėšos yra skiriamos lietuvių spaudai, radijo, T.V., ligoninėms, ALT-ai, nepasiturintiems šeimoms ir t.t. Čia ir vėl nemaža suma išdalinta.

Pagarba ir padėka darbščioms lietuvioms, taip nuosirdžiai dalinančiom savo darbo vaisius.

MOTERYS PAMINĖJO AMERIKOS IR LIETUVOS

LAISVĖS SUKATIS

Chicago Lietuvių moterų klubas gražiai paminėjo Vasario 16-ją ir JAV 200-metų sukaktį savo susirinkime, vasario 11 d., Jaunimo centro kavinėje. Šių dviejų švenčių tema kalbėjo gen. Lietuvos konsulė p. Daužvardienė. Skaidrių ir lietuviškos muzikos montažą pateikė Edvardas Mankus. CLMK pirmininkauja p. Sylvia Petrošienė. Popietės šeimnininkės — B. Kezienė, V. Radvienė ir B. Dodge.

SKAITYMŲ KOMENTARAI

Plečiantis liturginiam sąjūdžiui, Paulist Press, New York, išleido Gerard S. Sloyan veikalą: „Commentary on the New Lectionary“ (1975 m., 428 psl., 10 dol.). Tai visų trijų liturginių metinių ciklų sekmadienių mišių skaitymų ir evangelijų komentarai, bet ne homilietiniai (ne pamoksliniai), o egzagetiniai — tekstų aiškinimai, kad, besinaudant mišiolėliais, būtų jie daugiau suprantami. Aiškinimai suglausti, užima po porą — trejetą puslapių šventadieniui. Turi ekumeninį pobūdį, nes panaudojamos ir kitų tikybų mokslininkų studijos, o be to — turima galvoje, kad katalikų parinktus šventadienių mišioms tekstus pradeda naudoti ir kitų tikybų krikščionys. Komentarai parašyti su giliu originalių tekstų pažinimu.

KAVOS ĮPROTIS SUKELIA SKAUSMUS

Geriantieji daug stiprios arbatos ar kavos gali pajusti nemalonių simptomų, jei jie bent vieną dieną atsisakys minėtų gėrimų. Dr. Paul Turner, kliniškos farmakologijos profesorius, New York'e pasakė, kad galvos skausmas nuovargis ar skilvio skausmai gali kankinti asmenis, kurie nors ir švelniai, įprato į nuolatinį kafeino vartojimą.

AR TOKIA STUDIJA APIE MOTINAS NAUDINGA?

JAV valdžia išleido 113,000 dol. (iš mokesčių mokančių piliečių kišenių) studijai, kuri atidengė, kad „Motinos nemėgsta laidyti (prosyti) vaikų drabužėlių“. Kokia nauda yra iš tokios studijos? Koks neišmintingas mėtymas pinigų (iš piliečių surinktų)?

Praeitų metų karnavale priima svečius iš k. A. Grinienė, praeitų metų pirm., dr. A. Lipskienė, J. Vienuženė ir dr. E. Giedraitienė

Seselės iš Putnamo Chicago rėmėjų tarpe. Sesuo Augusta Šerelkytė ir sesuo Margarita Bareikaitė (Putnamo seselių vienuolyno vyr.). Rėmėjos iš k.: M. Keimienė, pirm., E. Abolienė ir S. Eadrijonaitė